

UNIVERSITATEA BABEȘ-BOLYAI CLUJ-NAPOCA

**ȘCOALA DOCTORALĂ
ȘTIINȚE ECONOMICE ȘI GESTIUNEA AFACERILOR**

TEZĂ DE DOCTORAT

**EVOLUȚII ȘI PERSPECTIVE ÎN REGLEMENTAREA
ȘI PRACTICA JUDICIARĂ A DAUNELOR MORALE
ÎN ASIGURAREA OBLIGATORIE DE RĂSPUNDERE CIVILĂ AUTO (RCA)**

- Rezumat -

Coordonator științific:

Prof. Univ. Dr. Cristina Ciumaș

Doctorand:

Bogdan Ioniță

- 2020 -

CUPRINS

LISTĂ ABREVIERI.....	9
LISTĂ TABELE.....	11
LISTĂ FIGURI.....	13
LISTĂ ANEXE.....	14
CAPITOLUL 1. DAUNELE MORALE – CONCEPT, EVOLUȚIE A REGLEMENTĂRII, TIPOLOGIE, PROBLEMATICĂ.....	15
1.1. Conceptul de "daune morale". Scurt istoric.....	15
1.2. Evoluția daunelor morale în dreptul românesc.....	17
1.2.1. Etapa admiterii reparării bănești a daunelor morale.....	18
1.2.2. Etapa neadmiterii în practica judiciară a reparării bănești a daunelor morale.....	18
1.2.3. Etapa readmiterii reparării bănești a daunelor morale.....	20
1.3. Clarificări conceptuale. Tipologia daunelor morale.....	22
1.3.1. Prejudiciile nepatrimoniale. Opoziția prejudiciu patrimonial - prejudiciu nepatrimonial.....	22
1.3.2. Terminologia referitoare la prejudiciile nepatrimoniale.....	22
1.3.3. Clasificări ale prejudiciilor nepatrimoniale.....	24
1.3.4. Prejudiciile corporale.....	25
1.3.5. Prejudiciu corporal versus prejudiciul necorporal sau dauna morală.....	26
1.3.6. Clasificarea prejudiciilor corporale.....	26
1.4. Reglementarea daunelor morale în general, respectiv Codul Civil.....	30
1.5. Principalele probleme în legătură cu repararea prejudiciilor nepatrimoniale în general.....	31
1.5.1. Enunțarea problemelor legate de repararea prejudiciilor nepatrimoniale.....	31
1.5.2. Mijloacele de reparație a prejudiciului nepatrimonial și natura acestor mijloace.....	32
1.5.3. Aspecte generale referitoare la persoanele îndreptățite la acordarea de daune morale.....	33
1.5.3.1. Repararea prejudiciului nepatrimonial al victimei directe.....	33

1.5.3.2. Repararea prejudiciului moral al victimelor indirecte.....	33
1.5.4. Aspecte generale referitoare la dificultatea stabilirii unor criterii de evaluare a prejudiciului nepatrimonial.....	35
CAPITOLUL 2. COORDONATELE ECONOMICO-STATISTICE ALE ASIGURĂRII DE RĂSPUNDERE CIVILĂ AUTO (RCA) LA NIVELUL UNIUNII EUROPENE ȘI ÎN ROMÂNIA.....	
2.1. Coordonatele-cadru ale asigurării obligatorii RCA: accidentele de circulație, evoluția parcului auto.....	37
2.1.1. Accidentele rutiere – aspecte generale.....	37
2.1.2. Evoluția parcului auto.....	38
2.2. Situația infrastructurii din România versus statele Uniunii Europene.....	40
2.3. Aspecte statistice referitoare la siguranța rutieră.....	46
2.3.1. Consecințele accidentelor rutiere – dimensiuni statistice.....	46
2.3.2. Cauzele accidentelor de circulație.....	56
CAPITOLUL 3. DAUNELE MORALE CONFORM RAPOARTELOR PUBLICE ÎN DOMENIUL ASIGURĂRII OBLIGATORII RCA.....	
3.1. Evoluția primelor brute subscrise la asigurarea obligatorie RCA în perioada 2010-2019.....	59
3.2. Evoluția despăgubirilor brute plătite (inclusiv a daunei medii) la asigurarea obligatorie RCA în perioada 2010-2019.....	61
3.3. Rezervele de daune avizate și rezervele pentru daune neavizate la asigurarea obligatorie RCA.....	66
CAPITOLUL 4. PREOCUPĂRILE INSTITUȚIONALE PENTRU IDENTIFICAREA UNOR CRITERII OBIECTIVE DE STABILIRE A DAUNELOR MORALE.....	
4.1. Ghidul pentru soluționarea daunelor morale sau despre raționalizarea daunelor morale.....	72
4.1.1. Obiectivele Ghidului.....	73
4.1.2. Datele procesate care stau la baza Ghidului.....	73
4.1.3. Rezultatele Ghidului în urma procesării jurisprudenței naționale.....	73
4.1.3.1. Rezultatele Ghidului în ceea ce privește cazurile de deces.....	73
4.1.3.2. Rezultatele Ghidului în ceea ce privește cazurile de vătămare corporală.....	74
4.1.4. Sistemul universal de punctare și valoarea punctului.....	76

4.1.5. Rezultatele Ghidului în urma analizei comparate a legislației și practicii din alte state europene.....	78
4.2. Preocupările UNSAR pentru introducerea unor criterii obiective de stabilire a daunelor morale.....	80
4.2.1. Sugestiile UNSAR în materia criteriilor de stabilire a despăgubirilor în materia RCA..	80
4.2.2. Modalitatea de stabilire a valorii punctului traumatic de către UNSAR.....	83
CAPITOLUL 5. REGLEMENTAREA DAUNELOR MORALE ÎN CAZUL ASIGURĂRII OBLIGATORII DE RĂSPUNDERE CIVILĂ AUTO.....	87
5.1. Scurt istoric recent al reglementării daunelor morale în materia asigurării obligatorii RCA.....	87
5.2. Reglementarea actuală a despăgubirilor pentru repararea prejudiciilor nepatrimoniale (daunelor morale) în materia asigurării obligatorii RCA.....	90
5.2.1. Reguli de stabilire a despăgubirilor pentru repararea prejudiciilor patrimoniale (daune materiale) în cazul vătămării integrității corporale și a sănătății sau al decesului.....	90
5.2.2. Criteriile legale de stabilire a despăgubirilor pentru repararea prejudiciilor nepatrimoniale (daune morale) în cazul vătămării integrității corporale și a sănătății sau al decesului.....	92
5.3. Observații cu privire la reglementarea actuală a despăgubirilor pentru repararea prejudiciilor nepatrimoniale (daune morale) în cazul asigurării RCA.....	97
5.3.1. Domeniul de aplicare a Legii 132/2017 în privința stabilirii daunelor morale.....	97
5.3.2. Reguli de compensare a durerilor fizice. Punctul traumatic.....	98
5.3.3. Probațiunea și alte aspecte referitoare la stabilirea daunelor morale pe cale judecătorească.....	99
5.3.4. Implicații ale cuantificării daunelor morale conform Legii 132/2017 asupra părților raportului de asigurare obligatorie RCA.....	101
5.4. Ce ar fi fost dacă? Despre o alternativă legală vehiculată în spațiul public, dar care nu a fost asumată de legiutor.....	103
CAPITOLUL 6. JURISPRUDENȚA CU PRIVIRE LA DAUNELE MORALE ÎN CAZUL ASIGURĂRII OBLIGATORII DE RĂSPUNDERE CIVILĂ AUTO.....	107
6.1. Jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului în materia daunelor morale.....	107
6.1.1. Concepția CEDO cu privire la daunele morale.....	107
6.1.2. Criteriile CEDO de apreciere a daunelor morale.....	108

6.1.3. Stabilirea indemnizației pecuniare pentru repararea prejudiciului moral.....	109
6.1.4. Daunele morale în jurisprudența CEDO în legătură cu victimele accidentelor de circulație.....	110
6.1.5. Relevanța jurisprudenței CEDO în stabilirea daunelor morale în asigurarea obligatorie RCA.....	111
6.2. Jurisprudența Curții de Justiție a Uniunii Europene în materia daunelor morale în cazul asigurării RCA.....	112
6.2.1. Aspecte introductive.....	112
6.2.2. Răspunderea civilă auto trebuie să acopere prejudiciul moral (cauzele Drozdovs și Haasová).....	115
6.2.3. Compatibilitatea cu dreptul UE a dispozițiilor naționale care instituie modalități de calcul a daunelor mai puțin favorabile victimelor accidentelor de circulație decât cele prevăzute în regimul comun al răspunderii civile (cauza Petillo).....	119
6.2.4. Efectele contribuției victimei la producerea prejudiciului asupra dreptului la despăgubire (cauza Marques Almeida).....	121
6.2.5. Efectele lipsei vinovăției conducătorilor auto implicați în accident asupra despăgubirilor (cauza Carvalho).....	122
6.2.6. Daune cauzate pasagerilor situați într-o parte a vehiculului neamenajată pentru transportul de pasageri pe scaune (cauza Farrell).....	124
6.2.7. Poziția CJUE cu privire la criteriile legale obiective de stabilire a daunelor morale (cauza nr. C-371/12).....	126
6.2.8. Prezentarea cauzei nr. C-371/12.....	129
6.3. Jurisprudența națională în materia daunelor morale în cazul asigurării RCA.....	133
6.3.1. Aspecte introductive referitoare la acordarea daunelor morale pe cale judecătorească.....	133
6.3.1.1 Semnificația și rolul daunelor morale în viziunea jurisprudenței.....	133
6.3.1.2. Tipologia prejudiciului nepatrimonial.....	136
6.3.1.3. Modalitățile de obținere a daunelor morale pe cale judecătorească.....	140
6.3.2. Interpretarea cadrului legal de acordare a daunelor morale. Identificarea jurisprudenței relevante.....	141
6.3.2.1 Interpretarea cadrului legal în domeniul stabilirii daunelor morale de către practica judiciară.....	141

6.3.2.2. Reperul jurisprudențial în cuantificarea daunelor morale.....	142
6.3.3. Motivarea hotărârilor judecătorești în materia daunelor morale.....	154
6.3.3.1 Coordonate.....	154
6.3.3.2. Practica instanței supreme și cea a CEDO reflectată în jurisprudența referitoare la daunele morale.....	155
6.3.3.3. Jurisprudența CEDO relevantă.....	158
6.3.3.4. Cele mai frecvente "refrene" întâlnite în motivarea hotărârilor judecătorești referitoare la daunele morale.....	159
6.3.4. Principalele reguli și criterii de stabilire a cuantumului daunelor morale.....	161
6.3.4.1 Dificultatea de evaluare a prejudiciului nepatrimonial și de identificare a criteriilor obiective de stabilire a daunelor morale.....	161
6.3.4.2. Principiul reparării integrale a prejudiciului și limitele sale în cazul daunelor morale.....	162
6.3.4.3. Principalele criterii de stabilire a daunelor morale așa cum rezultă din jurisprudență.....	163
6.3.5. Beneficiarii daunelor morale.....	211
6.3.5.1 Cine poate beneficia de daune morale în caz de deces?.....	211
6.3.5.2. Cine poate beneficia de daune morale în caz de vătămări?.....	223
6.3.6. Probațiunea daunelor morale.....	226
6.3.6.1. Aspecte generale referitoare la probațiunea daunelor morale.....	226
6.3.6.2. Probațiunea daunelor morale în caz de deces.....	227
6.3.6.3. Probațiunea daunelor morale în caz de vătămări.....	228
6.3.7. Despre cuantumul daunelor morale.....	230
6.3.7.1. Premise.....	230
6.3.7.2 Principalele apărări/argumente ale părților și poziția instanțelor raportat la acestea.....	231
6.3.7.3. Aspecte specifice cu privire la cuantumul daunelor morale în caz de deces.....	239
6.3.7.4. Aspecte specifice cu privire la cuantumul daunelor morale în caz de vătămări.....	249
6.3.7.5. Moneda în care se exprimă cuantumul daunelor morale.....	253
6.3.7.6. Penalitățile pentru plata cu întârziere a daunelor morale.....	254

CAPITOLUL 7. MODUL DE DETERMINARE A DAUNELOR MORALE PENTRU ACCIDENTE DE CIRCULAȚIE ÎN ALTE STATE.....	257
7.1. Aspecte introductive.....	257
7.2. Eterogenitate și încercări de armonizare în stabilirea daunelor morale la nivelul statelor membre ale Uniunii Europene.....	258
7.3. Studii de caz - modalitatea de stabilire a daunelor morale în Marea Britanie, Germania, Italia, Spania și Franța.....	260
7.3.1. Stabilirea daunelor morale în Marea Britanie.....	260
7.3.2. Stabilirea daunelor morale în Germania.....	266
7.3.3. Stabilirea daunelor morale în Italia.....	268
7.3.4. Stabilirea daunelor morale în Spania.....	278
7.3.5. Stabilirea daunelor morale în Franța.....	288
7.4. Aspecte generale referitoare la stabilirea daunelor morale în alte state.....	293
7.4.1. Sisteme de stabilire a despăgubirilor pentru vătămrile corporale.....	293
7.4.2. Aspecte referitoare la criteriile de stabilire a daunelor morale.....	294
7.4.3. Aspecte statistice referitoare la ponderea de litigii soluționate în instanță.....	295
CONCLUZII FINALE.....	297
BIBLIOGRAFIE.....	309
Anexa nr. 1.....	327
Anexa nr. 2.....	329
Anexa nr. 3.....	332

Cuvinte – cheie: asigurare obligatorie de răspundere civilă auto (RCA), societăți de asigurare, accidente de circulație, victimă/victime, deces, vătămări corporale, daune morale, dosare de daună, indemnizații de asigurare, prime de asigurare, dosare în instanță, jurisprudență.

1. Argument

Am ales să studiem această temă deoarece este unul dintre „tărâmurile” cele mai „misterioase” și vaste în domeniul asigurării obligatorii de răspundere civilă auto (RCA). Cuantumul daunelor morale care se stabilesc în instanță reprezintă un cost consistent și, totodată, foarte imprevizibil al asigurătorilor RCA.

Este imprevizibil deoarece legea a lăsat misiunea stabilirii daunelor morale în sarcina instanțelor, iar până acum, în lipsa unor instrumente legale de stabilire a cuantumului daunelor morale, practica judiciară a fost neunitară. În plus, însăși natura daunelor morale presupune o doză ridicată de subiectivism (nu doar din partea victimei, ci și a asigurătorului și chiar a judecătorului).

De aceea, această teză s-a concentrat în special asupra jurisprudenței în materia daunelor morale în cazul accidentelor de circulație. Pentru a putea înțelege unde ne aflăm și ce soluții au găsit alții la problemele cu care ne confruntăm în materia stabilirii daunelor morale în cazul accidentelor de circulație am analizat și situația din alte țări europene care pot servi ca model pentru România.

2. Conținutul tezei

Teza cuprinde șapte capitole, care la rândul lor sunt împărțite în diviziuni și subdiviziuni, respectiv subcapitole și paragrafe în funcție de necesitățile de structurare a materiei. De asemenea, la final există secțiuni distincte care sunt alocate concluziilor finale și anexelor.

Primul capitol are un rol introductiv, definind conceptul de „daune morale” și urmărind pe scurt evoluția istorică a modului de stabilire a daunelor morale (atât în istoria universală - de la Codul lui Hammurabi, Legea romană a celor XII Table și Biblie, până la hotărârile actuale ale Curții Europene a Drepturilor Omului – cât și în reglementările din România – de la Codul lui Calimach până la hotărârile recente ale instanțelor românești). De asemenea, am încercat să realizăm o clarificare conceptuală, delimitând noțiunile de „prejudiciu nepatrimonial”, „prejudiciu patrimonial”, „prejudiciu corporal”, „daună morală”, „daună materială”, „daună corporală”.

Dintre variatele clasificări ale prejudiciilor care prezintă relevanță pentru tematica acestei teze, am insistat asupra celei mai utilizate în practică. Este vorba despre clasificarea prejudiciilor corporale în prejudicii de agrement, prejudicii constând în dureri fizice sau psihice (despăgubirea datorată pentru compensarea acestora fiind cunoscută sub denumirea *pretium doloris*), prejudicii estetice (despăgubirea acordată pentru compensarea acestora

fiind cunoscută sub denumirea *prix de la beauté* sau *pretium pulchritudinis*), prejudicii juvenile (pentru care despăgubirea este cunoscută sub denumirea *pretium iuventutis*), pierderea speranței de viață și prejudicii sexuale.

Tot în primul capitol am prezentat și modul în care daunele morale sunt reglementate în general în Codul Civil, dar am enunțat și principalele probleme care s-au ridicat în legătură cu daunele morale în general:

a) ce natură – reparatorie sau compensatorie - are suma care se acordă cu titlu de daune morale?

b) ce categorii de persoane ar trebui să fie despăgubite: numai victimele directe sau și moștenitorii, soțul/soția și alte persoane care se consideră vătămate ca urmare a decesului sau vătămării corporale grave a unei persoane apropiate?

c) cum trebuie evaluat prejudiciul nepatrimonial și ce criterii trebuie să stea la baza acordării reparației? sau

d) ar trebui să fie stabilite anumite limite sau plafoane ale reparației bănești sau aceasta trebuie lăsată doar la aprecierea judecătorului sau, dacă este cazul, al părților?.

Am încercat să dăm răspunsuri la aceste întrebări atât în cadrul primului capitol cât și pe parcursul întregii teze.

În cadrul **capitolului al doilea**, am prezentat coordonatele economico-statistice ale asigurării obligatorii RCA la nivelul UE și în România (sau, altfel spus, indicatorii principali a căror evoluție, în opinia noastră, influențează piața RCA, inclusiv valoarea daunelor morale). Este vorba despre accidente de circulație, evoluția parcului auto și infrastructura rutieră.

Conform datelor Direcției Regim Permise de Conducere și Înmatriculare a Vehiculelor (DRPCIV), parcul auto național din România însuma, la sfârșitul anului 2019, un număr de 8.749.390 de unități, în creștere cu 7% față de perioada similară a anului 2018. Conform aceleiași surse, aproape 80% din parcul național de autovehicule este mai vechi de 10 ani (6.880.236 de unități).

Raportând numărul de vehicule din evidențele DRPCIV la numărul populației rezidente din România (19.405.000 locuitori la data de 01.01.2019 conform datelor Institutului Național de Statistică-INS), rezultă o mașină la 2,2 persoane (față de o mașină la 18 persoane în anul 1990). Totuși, conform statisticilor, la nivelul UE România ocupă penultimul loc din perspectiva gradului de motorizare (cu doar 330 de autovehicule la mia de locuitori față de media UE de 531 de autovehicule la mia de locuitori).

Infrastructura rutieră defectuoasă a României este confirmată și de diverse evaluări externe. Astfel, în „Raportul global al competitivității (2011-2012)”, Forumul Economic Mondial plasează România pe locul 137 din 142 de țări analizate din punct de vedere al calității infrastructurii rutiere. Conform celui mai recent raport global al competitivității (2019), România a înregistrat câteva progrese, însă situația rămâne defectuoasă: țara noastră ocupă locul 119 la calitatea infrastructurii rutiere și locul 61 la infrastructura de transport.

Conform statisticilor, rata de deces în România în accidente de circulație este cea mai mare din UE. Conform datelor Comisiei Europene, în anul 2018 numărul deceselor în

accidentele rutiere raportat la 1 milion de locuitori era de 96 (în condițiile în care media UE în aceeași perioadă era 49, aproape jumătate față de media din România).

Gradul ridicat de accidente grave din România este explicat de către specialiști în siguranța transporturilor rutiere din România și prin faptul că cele mai multe ciocniri de vehicule din România sunt frontale, foarte periculoase, ca urmare a lipsei autostrăzilor.

Creșterea constantă a parcului auto, precum și vechimea acestuia, în contextul unei infrastructuri defectuoase, creează premise de natură a favoriza un număr ridicat de accidente rutiere. Creșterea numărului de accidente rutiere determină creșterea cuantumului daunelor morale solicitate și respectiv achitate în baza asigurării obligatorii RCA.

În cadrul **celui de-al treilea capitol**, am analizat rapoartele publice ale Autorității de Supraveghere Financiară (ASF) pentru identificarea de informații relevante cu privire la evoluția despăgubirilor acordate de către asigurători în cazul accidentelor de circulație, inclusiv în ceea ce privește daunele morale.

Conform acestor rapoarte, în ultimii ani, sectorul asigurărilor este extrem de dependent de segmentul asigurărilor auto, în special de asigurările RCA. Din cel mai recent raport anual al ASF referitor la evoluția pieței asigurărilor, rezultă că și în anul 2019 piața asigurărilor generale (ce deține o pondere de 79% din totalul primelor brute subscrise de asigurători) rămâne dominată de asigurările auto. Acestea reprezintă aproximativ 72% din totalul primelor brute subscrise pentru activitatea de asigurări generale și 57% din totalul primelor brute subscrise de societățile de asigurare în anul 2019.

Din păcate, statisticile din cadrul rapoartelor anuale ale ASF nu includ și ponderea din despăgubiri a sumelor acordate cu titlu de daune morale, ci se limitează la indicarea ponderii despăgubirilor plătite pentru vătămări corporale (în care se includ și au ponderea cea mai mare daunele morale). Cu toate acestea, datele ASF sunt utile pentru a permite o privire de ansamblu asupra evoluției daunelor morale în contextul mai larg al daunelor corporale.

Din datele publicate de ASF rezultă că în perioada 2010-2016 a avut loc o creștere constantă a primelor brute subscrise RCA. În anul 2016 s-a înregistrat cea mai mare valoare a primelor brute subscrise (1.849.005.000 lei) și a primei medii (809 lei) din ultimii 10 ani. După 2016 a urmat o perioadă de doi ani de scădere a valorii primelor (în 2017 și 2018), iar în 2019 s-a reluat creșterea valorii primelor (fiind atinsă valoarea de 3.783.026.000 lei a primelor brute subscrise și respectiv 613 lei a primei medii).

Daunele corporale (inclusiv daunele morale) au avut o creștere spectaculoasă în ultimii 10 ani (dacă este să comparăm valoarea despăgubirilor din 2010 și din 2019, se poate remarca faptul că în acest interval valoarea acestor despăgubiri a crescut de aproximativ 6 ori).

Totuși, această creștere nu a fost continuă, ci a avut o evoluție sinuoasă: după o creștere în perioada 2010-2014, a urmat o perioadă de scădere de 2 ani (2015 și 2016) și o nouă creștere în ultimii 3 ani (2017, 2018 și 2019). În anul 2019 se înregistrează valoarea maximă a despăgubirilor pentru vătămări corporale (600.463.607 lei).

În tabelul de mai jos poate fi urmărită evoluția despăgubirilor brute plătite în perioada 2010-2019:

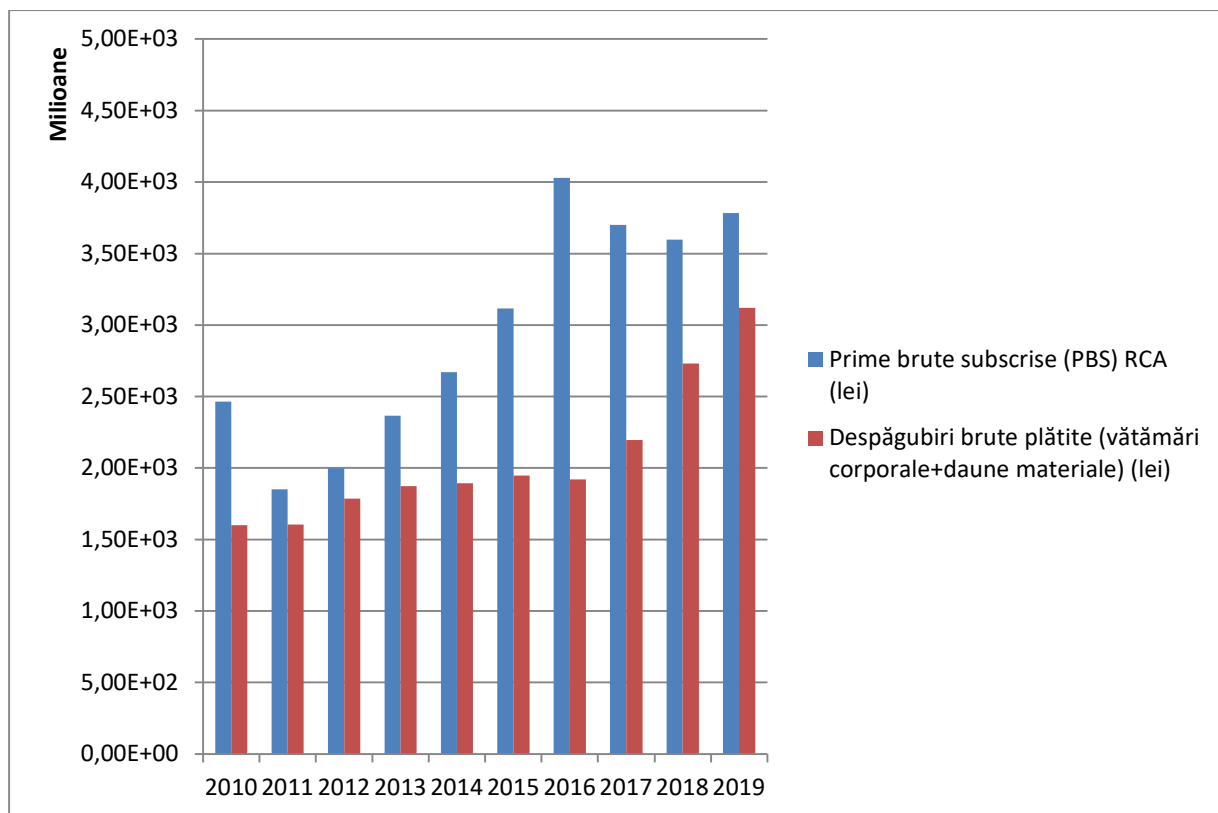
Tabelul nr. 9 [din teză] - Evoluția despăgubirilor brute plătite în perioada 2010-2019

Nr. crt.	Anul	Despăgubiri pentru vătămări corporale (lei)	Despăgubiri pentru daune materiale (lei)	Despăgubiri brute plătite (vătămări corporale+daune materiale) (lei)
1.	2010	110.900.185	1.491.396.400	1.602.296.585
2.	2011	272.657.634	1.333.154.157	1.605.811.791
3.	2012	325.745.985	1.460.066.009	1.785.811.994
4.	2013	384.870.419	1.489.145.218	1.874.015.637
5.	2014	470.603.949	1.423.290.107	1.893.894.056
6.	2015	438.045.048	1.508.855.123	1.946.900.171
7.	2016	416.845.482	1.503.047.836	1.919.893.318
8.	2017	523.146.801	1.672.830.371	2.195.977.172
9.	2018	554.175.641	2.175.878.316	2.730.053.957
10.	2019	600.463.607	2.520.152.330	3.120.615.937

Sursa: rapoartele ASF 2015-2019

Figura de mai jos ne permite să urmărim evoluția în paralel a primelor brute subscrise în raport cu despăgubirile brute plătite (daune corporale și daune materiale).

Figura nr. 1 [din teză] - Prime de asigurare versus despăgubiri RCA în perioada 2010-2019

Sursa: prelucrările autorului în baza datelor din rapoartele ASF 2015-2019

Referitor la evoluția daunei medii pentru vătămări corporale în ultimii 10 ani, după o creștere constantă în primii patru ani (2010-2014), a urmat o scădere constantă în ultimii șase ani (2015-2019); maximul a fost atins în 2014 (68.471 lei), iar în 2019 valoarea (50.256 lei) este apropiată de cea existentă în anul 2011 (49.956 lei).

Tabelul nr. 10 [din teză] - Evoluția daunei medii la asigurarea obligatorie RCA în perioada 2010-2019

Nr. crt.	Anul	Valoarea daunei medii pentru vătămări corporale (lei)	Valoarea daunei medii pentru daune materiale (lei)	Valoarea daunei medii total (lei)
1.	2010	28.076	4.573	4.854
2.	2011	49.956	4.490	5.311
3.	2012	57.512	5.009	6.010
4.	2013	63.573	5.097	6.284
5.	2014	68.471	5.300	6.901
6.	2015	64.652	5.641	7.101
7.	2016	56.721	5.581	7.061
8.	2017	53.074	5.616	7.136
9.	2018	51.432	6.425	7.812
10.	2019	50.256	7.006	8.396

Sursa: prelucrările autorului în baza datelor din rapoartele ASF 2015-2019

Valoarea daunei medii per ansamblu este mai apropiată de valoarea daunei medii pentru daune materiale decât pentru vătămări corporale, deoarece numărul dosarelor de daună materială este mult mai mare decât numărul dosarelor de vătămări corporale. De exemplu, în 2019 s-au înregistrat 11.948 dosare de daună plătite pentru vătămări corporale față de 359.739 dosare de daună plătite pentru daune materiale. Dacă numărul dosarelor de daune materiale a crescut cu doar aproximativ 10% în intervalul ultimilor 10 ani, numărul dosarelor de vătămări corporale aproape s-a triplat în același interval.

Pentru a avea o imagine de ansamblu asupra cheltuielilor efective cu daunele trebuie avută în vedere și variația rezervelor tehnice constituite de către asigurători pentru daunele avizate și încă neplătite (RBNS – *reported but not settled*), precum și pentru daunele întâmplante, dar încă neavizate și deci neplătite (IBNR – *incurred but not reported*).

În tabelul de mai jos sunt comparate nivelul primelor brute subscrise cu nivelul total al daunelor (obținut din însumarea daunelor brute plătite de asigurători cu rezervele de daune avizate și cu rezervele pentru daune neavizate, conform infograficului elaborat de UNSAR și intitulat „Daunele morale ca urmare a vătămărilor corporale și/sau decesului în accidente auto” și rapoartelor ASF din perioada 2011-2019).

Tabelul nr. 12 [din teză] – Sinteza indicatorilor RCA (inclusiv RBNS și IBNR) pentru perioada 2007-2019

Indicatori RCA	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
PBS prime brute subscrise (milioane lei)	1398	1795	2160	2464	1875	2054	2461	2671	3115	4029	3699	3597	3783
Daune brute plătite (milioane lei)	743	1220	1532	1603	1606	1782	1927	1894	1947	1920	2196	2730	3120
RBNS - rezerve de daune avizate (milioane lei)	459	726	931	1126	1510	1358	1256	1731	1815	2212	2112	2310	2350
IBNR – rezerve pentru daune neavizate (milioane lei)	165	360	474	569	750	717	853	828	941	1302	1273	1260	1200
Total daune (milioane lei)	1367	2306	2937	3298	3866	3857	4036	4453	4730	5434	5581	6300	6670
<i>Rata daunei (%)</i>	<i>97,79</i>	<i>128,47</i>	<i>135,98</i>	<i>133,85</i>	<i>206,19</i>	<i>187,78</i>	<i>164,00</i>	<i>166,71</i>	<i>151,85</i>	<i>134,88</i>	<i>150,88</i>	<i>175,15</i>	<i>176,32</i>

Sursa: prelucrările autorului în baza datelor din rapoartele UNSAR și ASF 2011-2019

Se poate observa că despăgubirile brute plătite însumate cu rezervele de daune avizate și cu rezervele pentru daune neavizate depășesc valoarea primelor brute subscrise în fiecare an din această perioadă, mai puțin la nivelul anului 2007 (când valoarea primelor brute subscrise depășesc cu puțin valoarea totală a daunelor). De asemenea, pe măsură ce avansăm cronologic spre prezent, s-au înregistrat diferențe tot mai mari între nivelul primelor și cel al daunelor.

În cadrul celui **de-al patrulea capitol**, am analizat diverse preocupări instituționale pentru identificarea unor criterii obiective de stabilire a daunelor morale. Cea mai parte din acest capitol a fost alocată Ghidului Fondului de Protecție a Victimelor Străzii¹ (FPVS), cea mai concretă și coerentă propunere de utilizare a unor criterii obiective de stabilire a daunelor morale.

Ghidul și-a propus să determine un nivel mediu al daunelor morale, recunoscând posibilitatea ca despăgubirile să fie individualizate, prin majorare sau diminuare în funcție de particularitățile fiecărui caz și de probele existente.

În urma procesării informațiilor cuprinse în 2.339 de decizii ale Curților de Apel din România pronunțate în anii 2009 și 2010, în cadrul Ghidului s-au propus următoarele valori medii ale daunelor morale:

a) 52.883 lei (despăgubirea medie generală a unei persoane prejudiciate în caz de deces);

b) 334 lei/zi (media generală a daunelor morale pentru fiecare zi de îngrijire medicală).

În funcție de relația victimei indirecte cu persoana decedată, au fost propuse următoarele valori medii ale daunelor morale:

(i) 75.097 lei pentru părinte (mama/tata) ca urmare a decesului fiului/fiicei;

(ii) 52.510 lei pentru decesul soțului/soției;

(iii) 51.324 lei pentru copilul minor (fiul/fiica) ca urmare a decesului părintelui (mama/tata);

(iv) 36.434 lei pentru copilul major (fiul/fiica) ca urmare a decesului părintelui (mama/tata);

(v) 29.912 lei pentru frate/soră.

Pentru ca soluțiile propuse să poată fi utilizate pe termen lung, Ghidul a propus un sistem de punctaj pentru calculul despăgubirilor convenite persoanelor prejudiciate în care valoarea punctului ar reprezenta o zecime din câștigul salarial mediu net lunar pe economie stabilit de INS. Conform propunerii din Ghid, dacă valoarea unui punct era în anul 2010 140 de lei, la nivelul anului 2020 valoarea unui punct ar fi 320 lei.

În cadrul acestui capitol am analizat și propunerile Uniunii Naționale a Societăților de Asigurare și Reasigurare din România (UNRAR) în ce privește criteriile de stabilire a daunelor morale în materia asigurării obligatorii RCA, mai ales cele din cadrul infograficului intitulat „Daunele morale ca urmare a vătămărilor corporale și/sau decesului în accidente de auto”. UNRAR a propus un sistem tabelar de puncte pentru vătămări corporale, invocând faptul că și alte țări au un astfel de sistem (de exemplu, Spania, Slovacia și Cehia).

Acest sistem are la bază punctul traumatic (PT) și o scală traumatică între 0 și 200 de

¹ S. Greceanu, M. Necrelescu, *Ghidul pentru soluționarea daunelor morale: studiu privind practica națională și europeană în materie, sinteză și recomandări pentru soluționarea daunelor morale suferite ca urmare a vătămării sănătății și a integrității corporale ori a decesului persoanelor produse prin accidente de vehicule*, ed. UNSICAR, București, 2012.

puncte traumatice (PT), valoarea maximă de 200 PT fiind atribuită stării vegetative permanente (SVP). În determinarea valorii PT posibila soluție ar fi salariul minim brut lunar pe economie. Sistemul s-ar baza pe nivelul mediu prezumat al suferinței și pe o ajustare maximă posibilă a despăgubirii de 25%. Este interesant că sugestiile UNSAR nu au rămas fără ecou, Legea 132/2017 stabilind că durerile fizice se determină pe bază de punct traumatic.

Capitolul al cincilea este dedicat reglementării daunelor morale în cazul asigurării obligatorii RCA. După un scurt istoric recent al normelor care au reglementat daunele morale în materia asigurării obligatorii RCA (dintre care poate fi amintită „longeviva” Lege nr. 136/1995 și normele emise în aplicarea acesteia), ne-am concentrat atenția asupra legislației în vigoare: Legea 132/2017.

După o perioadă îndelungată de timp în care normele relevante au prevăzut că daunele morale în cazul vătămărilor corporale și al decesului se stabilesc „în conformitate cu legislația și jurisprudența din România”, Legea 132/2017 aduce anumite criterii legale de stabilire a daunelor morale.

Totuși, Legea 132/2017 se limitează să propună evaluarea durerilor fizice pe bază de puncte traumatice (valoarea unui punct traumatic fiind egală cu dublul salariului de bază minim brut pe țară garantat în plată de la data producerii accidentului). Cu privire la traumele psihice ca prejudicii nepatrimoniale, Legea 132/2017 se limitează să prevadă că „persoana prejudiciată poate aduce documente în dovedirea acestora” (ceea ce poate fi interpretat permisiv, dar chiar și restrictiv - ca o limitare a dovedirii traumelor psihice prin înscrisuri, ignorând necesitatea/utilitatea dovedirii acestora cu martori).

Totodată, Legea 132/2017 nu oferă criterii pentru stabilirea daunelor morale în caz de deces. Oricum, și regulile stabilite în această reglementare cu privire la durerile fizice sunt inaplicabile deoarece, nu a fost adoptată deocamdată legislația secundară prin care să se stabilească punctajul traumatic. Prin urmare, daunele morale se stabilesc în continuare ca și înainte de Legea 132/2017.

Deși normele cuprinse în cadrul Legii 132/2017 nu sunt încă funcționale, am analizat implicațiile cuantificării daunelor morale conform Legii 132/2017 asupra părților raportului de asigurare obligatorie RCA (asigurătorul, persoana prejudiciată și asiguratul).

Capitolul al șaselea este capitolul cu cea mai mare întindere din întreaga teză. Acesta este consacrat jurisprudenței în materia daunelor morale. Nu este limitat la jurisprudența din România (deși aceasta ocupă cea mai mare parte din acest capitol și depășește ca întindere oricare dintre celelalte șase capitole), ci se referă și la jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului (CEDO) precum și la cea a Curții de Justiție a Uniunii Europene (CJUE).

În secțiunea rezervată jurisprudenței CEDO, am prezentat concepția CEDO cu privire la daunele morale, criteriile CEDO de apreciere a daunelor morale precum și aspecte din jurisprudența CEDO cu privire la daunele morale acordate victimelor accidentelor de circulație din România.

În ceea ce privește jurisprudența CJUE, am prezentat mai multe cauze ale instanței de la Luxemburg care prezintă relevanță pentru tematica analizată (de exemplu, cauzele *Drozdovs* și *Haasová* în care CJUE a arătat că asigurarea RCA trebuie să acopere prejudiciul

nepatrimonial, cauza *Marques Almeida* în care CJUE a arătat efectele contribuției victimei la producerea prejudiciului asupra dreptului la despăgubire sau cauza *Carvalho* din care rezultă efectele lipsei vinovăției conducătorilor auto implicați în accident asupra despăgubirilor). Însă cea mai mare atenție am acordat-o cauzei *Petillo* în care CJUE a decis că sunt permise (compatibile cu regulile UE) normele naționale care stabilesc metode de calcul specific în cazul daunelor nepatrimoniale pentru accidente de circulație care sunt mai puțin favorabile victimelor față de cele prevăzute de regulile de drept comun în materia răspunderii civile.

Referitor la jurisprudența națională, după anumite aspecte introductive referitoare, printre altele, la semnificația și rolul daunelor morale în viziunea jurisprudenței, am analizat în baza hotărârilor judecătorești consultate ce ar trebui să însemne „jurisprudența” de care judecătorul ar trebui să țină seama la pronunțarea unei soluții cu privire la pretențiile referitoare la daune morale ale victimelor accidentelor de circulație. Concluzia la care am ajuns este că instanța care judecă cererea de acordare a daunelor morale va decide în special prin raportare la împrejurările concrete ale cauzei. În condițiile în care jurisprudența nu este izvor de drept, nu există obligația preluării necondiționate a jurisprudenței, însă instanța o poate folosi în mod orientativ.

După anumite precizări referitoare la modul în care sunt motivate hotărârile judecătorești pronunțate în materia daunelor morale (amintind referirile generale la jurisprudența Înaltei Curți de Casație și Justiție și a CEDO, precum și principalele „refrene” care pot fi întâlnite în hotărârile judecătorești relevante), am prezentat principalele reguli și criterii de stabilire a cuantumului daunelor morale (inclusiv cu indicarea elementelor specifice în caz de deces, respectiv în caz de vătămări corporale).

Instanțele fac referire constant în cuprinsul hotărârilor judecătorești la criteriile de stabilire a daunelor morale enumerate în cuprinsul Deciziei nr. 89/09.06.2003 a Curții Supreme de Justiție (consecințele negative suferite de cel în cauză în plan fizic și psihic, importanța valorilor lezate, măsura în care au fost lezate aceste valori, intensitatea cu care au fost percepute consecințele vătămării, măsura în care victimei i-a fost afectată situația familială, profesională și socială, echitatea și proporționalitatea). Cu toate acestea, în justificarea cuantumului daunelor morale, instanțele au preferat să utilizeze anumite criterii mai concrete.

Din practica judiciară consultată rezultă că în caz de deces principalul criteriu la care se raportează instanțele este gradul de rudenie cu victima al persoanelor care solicită despăgubiri. Totodată, din această jurisprudență rezultă că în caz de deces instanțele au acordat cele mai mari sume cu titlu de daune morale copiilor minori, apoi părinților și apoi soților/partenerilor. În general, în cazul persoanelor având același grad de rudenie cu victima, li se acordă același cuantum al daunelor morale.

Alte împrejurări importante de care țin seama instanțele la acordarea daunelor morale în caz de deces sunt eventuala coabitare cu defunctul, eventuala culpă a victimei decedate la momentul producerii accidentului, vârsta persoanei decedate și a rudelor/persoanelor care solicită daune morale, eventuala relație de rudenie/afinitate dintre autorul accidentului și persoana care solicită daune morale, nivelul de trai, contextul socio-economic și veniturile victimei sau nivelul de educație și ocupația rudelor defunctului. La toate acestea se adaugă, ca un fel de „plasă de siguranță”, criteriul mai general al echității (și proporționalității), foarte util instanțelor în justificarea sumelor acordate.

În caz de vătămări corporale, principalele criterii la care se raportează instanțele la stabilirea daunelor morale sunt numărul de zile de îngrijiri medicale necesare pentru vindecare prevăzut în certificatul medico-legal, precum și eventualele leziuni permanente sau de durată îndelungată suferite ca urmare a accidentului, inclusiv pierderea vreunui organ sau simț ori dacă a fost pusă în pericol viața victimei. Alte criterii importante reținute de instanțe în astfel de cazuri sunt culpa victimei, vârsta acesteia, nivelul general de trai și contextul socio-economic, relația de rudenie/afinitate dintre autorul accidentului și victima care pretinde daunele morale, echitatea și proporționalitatea.

După criteriile de stabilire a daunelor morale, am încercat să răspundem la întrebarea cine poate beneficia de daune morale în caz de deces (analizând inclusiv probleme mai delicate cum ar fi drepturile copiilor nenăscuți la data accidentului sau drepturile rudelor șoferului vinovat de producerea accidentului și decedat în cadrul accidentului). Am încercat să dăm răspuns și la întrebarea cine poate beneficia de daune morale în caz de vătămări corporale (mai ales dacă sunt cazuri în care rudele/alte persoane apropiate celui vătămat pot beneficia de daune morale).

Apoi am prezentat modul în care sunt dovedite daunele morale, cu indicarea particularităților în caz de deces, respectiv vătămări corporale. Am evidențiat ca regulă generală că, spre deosebire de prejudiciile patrimoniale care se dovedesc cu probe materiale, în cazul daunelor morale este important rolul judecătorului care, în raport de consecințele suferite de victimă, va aprecia o anumită sumă globală care să compenseze prejudiciul nepatrimonial suferit.

Totodată, am arătat că în caz de deces, instanțele recurg de obicei la prezumții, pornind de la ideea existenței unei afecțiuni reciproce între membrii de familie. De asemenea, am subliniat importanța probatorie a rapoartelor de expertiză medico-legală în cazurile în care victimele suferă leziuni ca urmare a accidentelor de circulație.

Teza include și anumite observații referitoare la quantumul daunelor morale acordate de către instanțe. Am arătat că procesele referitoare la daunele morale durează mult deoarece părțile vor folosi toate căile de atac disponibile. Datorită subiectivismului inerent materiei daunelor morale, tot timpul va fi cel puțin o parte nemulțumită de soluția instanței (victima va considera că a primit prea puțin, iar asigurătorul că victima a primit prea mult) și va formula cale de atac împotriva hotărârii judecătorești.

Pentru a-și susține poziția, de obicei asigurătorii au invocat prevederile Ghidului însă, ca regulă, Ghidul nu a fost receptat favorabil de către instanțe. În schimb, victimele și-au argumentat quantumul ridicat al pretențiilor raportându-se la limita maximă de despăgubire prevăzută în polița de asigurare obligatorie RCA, dar instanțele nu au acceptat acest argument, arătând că respectiva limită maximă ar trebui avută în vedere doar în accidentele cu victime numeroase.

Am prezentat și exemple care demonstrează disproporția dintre sumele cerute de victime și cele acordate de instanțe, dar și soluții contradictorii ale unor instanțe, pronunțate în același caz.

În cadrul tezei am prezentat și concluziile procesării informațiilor referitoare la daunele morale acordate de instanțe în caz de deces, respectiv vătămări corporale din perioada 2012-2019, cu defalcare pe ani și pe categorii de instanțe. Din aceste date rezultă

că, în general, valoarea cea mai mare a daunelor acordate se regăsește la nivelul tribunalelor și a judecătoriilor, în timp ce la nivelul curților de apel și a instanței supreme aceste daune se reduc. Valorile obținute în urma acestei procesări ne-au permis și anumite comparații cu valorile propuse în Ghid (inclusiv cu valorile actualizate la nivelul anului 2020).

Analiza jurisprudenței naționale cu privire la daunele morale nu a omis nici abordarea unor chestiuni cum ar fi moneda în care se exprimă cuantumul daunelor morale în cadrul hotărârilor judecătorești consultate sau de când se calculează penalitățile pentru plata cu întârziere a daunelor morale.

În cadrul tezei, am prezentat mai multe cazuri relevante întâlnite în practica judiciară. Amintim trei astfel de cazuri cu titlu de exemplu.

Studiu de caz nr.1.

Ca urmare a unui accident petrecut în 15.03.2012, soția și fiica au solicitat daune morale în cuantum de 500.000 lei fiecare pentru decesul soțului, respectiv tatălui, vinovat de producerea accidentului (după ce s-a angajat într-o depășire, acesta a intrat pe contrasens, moment în care a pierdut controlul asupra direcției de mers și s-a răsturnat în afara părții carosabile).

Inițial, Tribunalul Sibiu (prin Sentința civilă nr. 677/06.06.2011) și apoi Curtea de Apel Alba Iulia (prin Decizia civilă nr. 69/10.10.2013) au respins pretențiile referitoare la daune morale pe motiv că, în baza prevederilor art. 50 alin. (3) din Legea 136/1995, asigurătorul nu acordă despăgubiri pentru prejudiciile produse ca urmare a vătămării corporale sau decesului conducătorului auto responsabil de accident, „indiferent cine solicită aceste despăgubiri”.

În schimb, în recurs, Înalta Curte de Casație și Justiție, în cadrul Deciziei civile nr. 3707/2014, a interpretat dispozițiile art. 50 alin. (3) în sensul că, prin aceste prevederi, legiuitorul a precizat în mod expres, că pot solicita despăgubiri soțul/soția sau persoana care se află în întreținerea proprietarului ori conducătorului vehiculului asigurat, răspunzător de producerea accidentului, fără a condiționa solicitarea acestor despăgubiri de implicarea directă a acestora în accident. Prin urmare, cauza a fost trimisă spre rejudecarea apelului la Curtea de Apel Alba Iulia.

În rejudecarea apelului, prin Decizia civilă nr. 267/2015, Curtea de Apel Alba Iulia a obligat asigurătorul la plata de daune morale către **soție și fiică** în cuantum de **câte 50.000 lei** pentru fiecare.

După pronunțarea acestei hotărâri, în Monitorul Oficial nr. 71/01.02.2016 s-a publicat Decizia nr. 23/26.10.2015 a Înaltei Curți de Casație și Justiție prin care s-a soluționat un recurs în interesul legii și s-a stabilit că în cazul în care șoferul vinovat de producerea accidentului a decedat, rudele sale nu pot cere daune morale pentru suferința provocată ca urmare a decesului, ci doar pentru propriile vătămări corporale suferite în același accident.

Ca urmare a soluției date în recursul în interesul legii prin Decizia nr. 23/2015, Înalta Curte de Casație și Justiție a decis prin Decizia civilă nr. 202/03.02.2016 să admită recursul asigurătorului și **a respins integral acțiunea soției și fiicei** (inclusiv pretențiile referitoare la daunele morale).

Apreciem că în acest caz Înalta Curte de Casație și Justiție a procedat corect. La data când a pronunțat soluția în calea de atac a recursului în această cauză, fusese deja publicată în Monitorul Oficial Decizia nr. 23/26.10.2015 de soluționare a recursului în interesul legii și avea obligația legală de a respecta soluția dată în recursul în interesul legii de la data publicării acesteia în Monitorul Oficial.

Studiu de caz nr.2.

Într-un caz, mama nu a adaptat viteza la carosabilul umed și a pierdut controlul autovehiculului, acesta intrând într-un copac. În urma impactului, copilul de 3 luni a decedat, iar mama copilului (conducătorul autovehiculului) și soacra acesteia au fost rănite. În urma acestui accident au solicitat despăgubiri pentru deces soțul conducătorului autovehiculului (200.000 euro) și cei patru bunici (câte 100.000 euro fiecare).

În primă instanță, prin Sentința penală nr. 89/20.03.2019, Judecătoria Caransebeș a acordat suma de **50.000 euro tatălui și câte 15.000 euro fiecăruia dintre cei 4 bunici**.

Curtea de Apel Timișoara a criticat soluția primei instanțe (Judecătoria Caransebeș) pentru că nu a ținut cont de legăturile strânse de rudenie și afinitate între autorul accidentului și persoanele care au solicitat daunele morale (părțile civile), respectiv de faptul că inculpata (autorul accidentului) locuiește în aceeași casă și are un trai comun cu părțile civile (soțul și socrile săi).

Această situație ar fi impus o oarecare prudență în acordarea daunelor morale pentru a nu fi în situația ca inculpata însăși să tragă foloase pecuniare din propria culpă în producerea accidentului rutier, eveniment tragic în urma căruia fiul său de 3 luni a decedat. Faptul că, prin propria culpă, mama a provocat decesul fiului nu poate rămâne fără valențe juridice. Deși răspunderea asigurătorului nu este înlăturată într-o astfel de cauză și acordarea de daune morale nu este în sine nelegală, totuși de acest aspect trebuie să se țină seama la individualizarea despăgubirilor. „Rolul daunelor morale, care nu trebuie în mod obligatoriu să se cuantifice în sume de bani, este de a asigura o compensație morală părților civile, ca urmare a suferințelor create de făptuitor, or dată fiind legătura strânsă dintre inculpată și părțile civile, există evidenta posibilitate de a deturna aceste daune de la scopul prevăzut de legiuitor” (Decizia penală nr. 603/04.06.2019 a Curții de Apel Timișoara).

În apel, Curtea de Apel Timișoara a redus cuantumul daunelor morale acordate de Judecătoria Caransebeș (**de la 50.000 euro la 15.000 euro în cazul tatălui și de la 15.000 euro la 5.000 euro pentru fiecare dintre cei 4 bunici**).

Studiu de caz nr.3.

Datorită vitezei excesive, șoferul a pierdut controlul direcției de mers, intrând în coliziune cu un plop de pe marginea drumului, iar în urma accidentului a rezultat decesul pasagerului din dreapta (în vârstă de 36 de ani) precum și a fiului pasagerului din dreapta (în vârstă de 5 ani). S-a reținut că atât șoferul, cât și pasagerul din dreapta erau în stare de ebrietate. Din probele administrate nu a rezultat dacă pasagerul din dreapta i-a cerut șoferului să-i transporte pe el și fiul său sau dacă șoferul din proprie inițiativă le-a propus să-i transporte.

Ca urmare a celor două decese, au solicitat daune morale de la Fondul de Protecție a Victimelor Străzii (deoarece autovehiculul nu avea asigurare RCA la data accidentului) soția-mamă (200.000 euro în total pentru soț și fiu), fiul-frate în vârstă de 10 ani (150.000 euro în total pentru decesul tatălui și fratelui), părinții-bunici paterni (câte 150.000 euro în total fiecare părinte-bunic pentru decesul fiului și nepotului) și frații/surorile-unchi/mătuși (100.000 euro în total fiecare dintre cei 3 frați/surori-unchi/mătuși pentru decesul fratelui și nepotului).

În primă instanță, prin Sentința civilă nr. 180/27.01.2012, Tribunalul București a acordat **câte 50.000 lei soției-mame și fiului-frate** în vârstă de 10 ani, iar celorlalte rude **câte 5.000 lei (părinții-bunici și frații/surorile-unchi/mătuși)**.

Prin Decizia civilă nr. 361/A/19.10.2012, **Curtea de Apel București a majorat** cuantumul daunelor morale acordate **soției-mame și fiului-frate supraviețuitor la câte 100.000 lei** pentru fiecare și a menținut restul sumelor acordate de Tribunalul București.

Prin Decizia civilă nr. 3024/30.05.2013 pronunțată de **Înalta Curte de Casație și Justiție**, s-a admis recursul și **s-a trimis cauza spre rejudecarea apelului** deoarece, printre altele, instanța de apel nu a indicat ce drepturi nepatrimoniale au fost lezate și probele care au demonstrat gravitatea prejudiciului.

În rejudecarea apelului, Curtea de Apel București a reținut la acordarea daunelor morale strict existența relației de rudenie dintre victimele indirecte și cele două persoane decedate.

Astfel, referitor la stabilirea despăgubirilor pentru daunele morale suferite de soția, respectiv mama defuncților, Curtea de Apel București a reținut că din probele administrate nu rezultă în ce au constatat suferințele fizice și morale pretinse ca urmare a decesului soțului și copilului.

Mai concret, instanța a reținut că singura probă care poate permite o caracterizare a relației de căsătorie este o adresă de la inspectoratul județean de poliție în care se menționează că soțul defunct se afla într-o stare avansată de ebrietate la data și ora accidentului. Cu toate acestea, în loc să vină spre casă împreună cu fiul său, la acea oră se deplasa către o altă localitate. „Cele trei aspecte, starea avansată de ebrietate, ora înaintată și îndreptarea la acea oră și în acea stare de ebrietate către o altă localitate, în lipsa unor probe contrare dovedesc că viața de familie, cel puțin din partea defunctului, se află într-un plan secund, mai importante fiind consumul de alcool și relația cu persoane din afara familiei, consumatoare și ele de alcool” (Decizia civilă nr. 276 A/27.09.2013 a Curții de Apel București).

În plus, instanța a mai reținut că nici soția nu a administrat vreo probă din care să rezulte suferințele avute după decesul soțului ei ori în ce mod s-a schimbat viața sa după decesul soțului și de ce anume a fost lipsită după acest deces. Prin urmare, Curtea de Apel București a considerat că din probe a rezultat că s-a vătămat numai relația de căsătorie, motiv pentru care a acordat daune morale în cuantum de 50.000 lei.

Referitor la stabilirea daunelor morale suferite de aceeași persoană, însă în calitate de mamă pentru decesul fiului ei în vârstă de 5 ani, Curtea de Apel București a constatat că

acest fiu s-a aflat în același autoturism cu tatăl său, astfel că mama nu s-a aflat în situația de a-l proteja de acțiunile imprudente ale tatălui său. Și în acest caz nu s-au administrat probe din care să rezulte suferințele îndurate de mamă. „Este însă de notorietate intensitatea mare a legăturii între mamă și copii, faptul decesului fiului provocând suferințe psihice de aceeași intensitate mărită, motiv pentru care se impune o despăgubire de 100.000 lei”.

Prin urmare, Curtea de Apel București **a majorat** cuantumul daunelor morale acordate soției-mamă de la 50.000 lei la **150.000 lei** (dintre care *100.000 lei pentru decesul copilului și 50.000 lei pentru decesul soțului*). În schimb, **a menținut soluția** cu privire la cuantumul daunelor morale **în cazul celorlalte rude** ale defuncților.

În schimb, în Decizia civilă nr. 2158/17.07.2014 pronunțată în recurs, Înalta Curte de Casație și Justiție a criticat soluția Curții de Apel București pe motiv că a redus la un singur criteriu (relația de rudenie) cuantificarea despăgubirilor acordate pentru prejudiciile morale invocate. „Cum principiile de drept, naționale și convenționale în materie impun repararea integrală a prejudiciului moral reprezentat de consecințele «negative suferite pe plan fizic și moral, avându-se în vedere importanța valorilor lezate, măsura în care au fost afectate», instanța de apel era ținută să se raporteze și la criteriul echității și principiul proporționalității daunei cu despăgubirea acordată, consacrate, de asemenea, pe cale jurisprudențială în materia stabilirii daunelor morale”.

Dacă instanța de apel reproșa reclamantilor că nu au administrat probe din care să rezulte suferințele și traumele suferite în urma decesului celor două victime, Înalta Curte de Casație și Justiție a reținut că „este fără echivoc că traumele suferite ca urmare a celor două decese a rudelor lor au produs consecințe majore asupra vieții familiale a reclamantilor, care au determinat schimbări profunde și în calitatea vieții acestora”.

Ca urmare a aplicării și a principiilor echității și proporționalității, dar și a prevederilor Ghidului, **Înalta Curte de Casație și Justiție a majorat** cuantumul daunelor morale acordate **copilului-frate supraviețuitor la 60.000 lei, părinților-bunici la suma de câte 60.000 lei, iar fraților/surorilor-unchi/mătuși) la suma de câte 25.000 lei**. În cazul soției-mamă a fost menținută soluția Curții de Apel București.

Ultimul capitol al tezei (al șaptelea) prezintă modul de determinare a daunelor morale pentru accidente de circulație în alte țări.

După anumite precizări introductive referitoare la diverse inițiative prin care s-a propus o armonizare a regulilor de stabilire a daunelor morale la nivelul Uniunii Europene, am analizat cu titlu de studiu de caz modul de stabilire a daunelor morale în 5 țări de referință ale Europei (Marea Britanie, Germania, Italia, Spania și Franța), care în general au servit de model sau pot servi de model în cazul României. În cadrul acestei analize ne-am referit atât la aspecte generale, cât la aspecte specifice în caz de vătămări corporale, respectiv de deces.

De exemplu, în cazul *Marii Britanii*, atrage atenția faptul că judecătorilor le este pus la dispoziție un ghid/orientări („*Guidelines for the Assessment of General Damages in Personal Injury Cases*”) care sintetizează practica judiciară anterioară în caz de vătămări corporale. Judecătorul va alege din acest ghid situația/situațiile cele mai apropiate de cazul supus spre

soluționare, ținând cont și de circumstanțele particulare ale cazului concret pe care îl examinează.

În *Germania* sunt notabile acele colecții tabelare ale hotărârilor judecătorești în cazurile de vătămări denumite „*Schmerzensgeld-Tabelle*” realizate de autori particulari (avocați, asigurători, etc.) care cuprind informații de natură să permită cititorului să identifice practica similară/relevantă pentru cazul de soluționat.

În *Italia* sunt remarcabile tabellele realizate de instanțe (între care s-au impus treptat tabellele Tribunalului din Milano) conținând valorile medii ale daunelor nepatrimoniale (nu doar în caz de vătămări, ci și de deces). În timp, aceste tabelle au fost rafinate pentru a cuprinde și valori referitoare la daune terminale (compensația pentru suferința victimei legată de percepția morții iminente atunci când de la data vătămării până la decesul datorat acelei vătămări trece o perioadă semnificativă de timp) sau daune nepatrimoniale pentru moartea prematură (când victima, care a suferit o vătămare ca urmare a accidentului rutier, decedează din cauze independente de acele leziuni înainte să fi primit compensația pentru vătămarea inițială).

În *Spania* este admirabil efortul legiuitorului de a reglementa la nivel de detaliu cuantumul daunelor morale. *Baremo* constă în mai multe tabelle cu despăgubiri în caz de deces, de vătămări permanente (sechele) și de vătămări temporare. Pentru fiecare dintre cele trei ipoteze (deces, vătămări permanente sau vătămări temporare), despăgubirile sunt stabilite pentru 3 categorii: prejudiciu nepatrimonial de bază, prejudiciu nepatrimonial specific (de exemplu, în caz de deces, decesul ambilor părinți în accident sau decesul singurului copil) și prejudiciu patrimonial.

În *Franța* atrage atenția preocuparea pentru a identifica de o manieră cât mai completă toate prejudiciile nepatrimoniale suferite de victime pentru a putea compensa cât mai bine aceste prejudicii. În cadrul „*Nomenclaturii Dintilhac*” sunt identificate și analizate toate tipurile de prejudicii corporale care sunt susceptibile de despăgubire, făcându-se distincție între prejudicii patrimoniale și nepatrimoniale, prejudicii temporare și prejudicii permanente (atât în caz de vătămări cât și de deces). De asemenea, sunt utile practici publicarea periodică a despăgubirilor acordate pe cale amiabilă sau în baza unei hotărâri judecătorești, sub controlul unui autorități publice (Asociația pentru Gestiunea Informațiilor cu privire la Riscul în Asigurări - „*Association pour la Gestion des Informations sur le Risque en Assurance*” – AGIRA).

La finalul capitolului al șaptelea sunt incluse și anumite aspecte generale referitoare la stabilirea daunelor morale în alte state (cum ar fi, criteriile de stabilire a daunelor morale și ponderea litigiilor soluționate în instanță).

3. Concluziile tezei

Analiza din această teză s-a concentrat în special asupra jurisprudenței în materia daunelor morale în cazul accidentelor de circulație deoarece legea a lăsat instanțelor sarcina de a cuantifica daunele morale cuvenite victimelor accidentelor. Oarecum de așteptat, această libertate a generat o practică neunitară și imprevizibilă în stabilirea daunelor morale, fapt de care s-au plâns toți cei implicați (victime, asigurători și chiar instanțe).

Imprevizibilitatea instanțelor în ceea ce privește cuantificarea daunelor morale pentru compensarea prejudiciilor nepatrimoniale în cazul accidentelor de circulație nu ar trebui să surprindă atât de mult dacă ținem cont de mai mulți factori combinați, dintre care amintim:

a) lipsa unor criterii legale de stabilire a daunelor morale;

Totuși, mai recent, prin Legea 132/2017, a fost prevăzută evaluarea durerilor fizice pe bază de puncte traumatice. Însă regulile prevăzute în Legea 132/2017 sunt încă neaplicabile în lipsa legislației secundare de stabilire a punctajului traumatic.

b) subiectivismul celor două părți cu interese contrare;

Pe de o parte, victimele (directe – în cazul vătămărilor sau indirecte – în caz de deces), au interesul să obțină sume cât mai mari cu titlu de daune morale. Pe de altă parte, asigurătorul are interesul de a plăti cât mai puțin.

c) subiectivismul judecătorului;

Materia daunelor morale în sine presupune o apreciere subiectivă: a prețui ceva de neprețuit (adică valori cum sunt viața, sănătatea, integritatea corporală).

Judecătorul are în față două interese contrare, două perspective extreme. În acest context, judecătorului îi revine un rol de echilibru, el trebuie să găsească o cale de mijloc, „o dreaptă măsură”, ceea ce nu este simplu.

Ținând cont că decizia judecătorului este influențată și de educația, cultura, personalitatea și experiența de viață și profesională a judecătorului, poate că nu mai este la fel de surprinzător că, în aceleași cauze, judecători diferiți dau soluții diferite, uneori chiar cu diferențe mari.

d) abundența și extensia la maxim a proceselor care vizează acordarea de daune morale ca urmare a accidentelor de circulație;

Procesele care se referă la quantumul daunelor morale în accidentele de circulație se încheie de obicei, doar după ce părțile au epuizat toate căile de atac posibile. Tot timpul una dintre părți (sau amândouă) va considera că valoarea daunelor morale este prea ridicată sau prea scăzută (după caz) și va formula o cale de atac.

e) lipsa unei auto-reglări a pieței.

Jurisprudența nu a reușit să-și creeze propriile repere astfel încât stabilirea daunelor morale să devină mai predictibilă pentru toți cei implicați, spre deosebire de jurisprudența italiană (putem aminti aici tabelele Tribunalului din Milano). Jurisprudența românească a reușit doar să-și contureze niște criterii de stabilire a daunelor morale, dar acestea sunt atât de generale încât permit diferențe mari între sumele acordate de diferite instanțe în cauze similare.

De asemenea, nici alte instituții publice din sistemul judiciar din România (cum ar fi Consiliul Superior al Magistraturii sau Institutul Național al Magistraturii) nu au avut preocupări pentru identificarea unor instrumente de armonizare a practicii judiciare. Astfel, ne deosebim de Marea Britanie, unde *Judicial College* (instituție corespondentă a Institutului Național al Magistraturii din România) procesează permanent jurisprudența relevantă și pune la dispoziția instanțelor, periodic, un ghid actualizat care reflectă sumele acordate de

instanțe în funcție de diversele tipuri de leziuni.

Nici din piață nu au venit inițiative private de sinteză a jurisprudenței relevante, așa cum sunt acele „*Schmerzensgeld-Tabelle*” din Germania.

Singura inițiativă notabilă a fost Ghidul Fondului de Protecție a Victimelor Străzii. Acesta a propus niște medii statistice și abstracte ale cuantumului daunelor morale, medii stabilite în urma procesării unor hotărâri judecătorești pronunțate de către curțile de apel în anii 2009 și 2010. Chiar dacă autorii Ghidului au admis că aceste sume (niveluri medii) pot fi majorate sau diminuate, în funcție de particularitățile fiecărui caz, totuși, ca regulă, Ghidul nu a fost receptat favorabil de către instanțe, fiind invocate diverse motive (mai ales lipsa consacării sale legale). O posibilă explicație pentru faptul că instanțele au primit cu neîncredere acest instrument este că l-au perceput ca provenind de la asigurători.

În acest context, demersul nostru a urmărit să realizeze o anumită sinteză a practicii judiciare recente (din ultimii 8 ani) care să poată constitui un instrument, un punct de pornire, care să poată fi valorificat în practica viitoare. Apreciem acest demers ca fiind util, mai ales că nu avem cunoștință de vreo analiză similară în vederea structurării celor dezvoltate în experiența de până acum a instanțelor.

Din această sinteză a practicii judiciare pe care am efectuat-o reies aspecte, cum ar fi:

- a) principalele reguli și criterii de stabilire a daunelor morale în caz de vătămări corporale sau deces;
- b) beneficiarii daunelor morale (victimele indirecte) în caz de deces;
- c) dovada daunelor morale.

Precizăm că sinteza practicii judiciare cuprinsă în prezenta teză are la bază **534 de hotărâri judecătorești** pronunțate în **434 dosare**, din care **270 de dosare civile** și **164 dosare penale**. Dintre cele 534 de hotărâri, **374 de hotărâri judecătorești au fost pronunțate în căi de atac**.

Din cele 374 de hotărâri:

- în aproximativ **45% din cazuri (168 de hotărâri) soluția din hotărârea atacată a fost menținută**,

- în aproximativ **29% din cazuri (110 hotărâri) instanța de control judiciar a diminuat cuantumul daunelor morale**, iar

- în aproximativ **26% din cazuri (96 de hotărâri) instanța de control judiciar a mărit cuantumul daunelor morale**.

Dauna medie în caz de deces la nivel de instanțe așa cum rezultă din prelucrarea datelor aferente perioadei de analiză 2012-2019, se prezintă astfel:

**Tabelul nr. 33 [din teză] - Dauna medie în caz de deces la nivel de instanțe
rezultate din prelucrarea datelor structurii tabelare nr. 21 aferente perioadei de
analiză 2012-2019.**

(lei)

Dauna medie la nivel de Judecătoria 1	Dauna medie la nivel de Tribunal 2	Dauna medie la nivel de Curte de Apel 3	Dauna medie la nivelul Înaltei Curți de Casație și Justiție 4
358.690	483.565	239.354	280.367

Sursa: prelucrările autorului.

Astfel, dauna morală medie per hotărâre la nivel de Tribunal este cu aproape 35% mai mare decât la nivel de Judecătoria, în timp ce hotărârile date de Curtea de Apel prevăd un quantum al daunelor morale redus cu aproape 50% (49,50%) față de cele acordate de Tribunal, iar Înalta Curte de Casație și Justiție acordă prin hotărârile sale daune morale majorate în medie cu 17% față de quantumul daunelor morale de la Curtea de Apel.

Tot din datele prelucrate reiese că, în general, instanțele au apreciat că în caz de deces, cele mai mari sume li se cuvin copilului minor, apoi părintelui și apoi soțului/partenerului. Aceleași date permit și concluzia că în general sumele cele mai mari sunt acordate de instanțele care au primul contact cu aceste cauze (judecătoriile și tribunalele), iar instanțele superioare (curțile de apel și instanța supremă) reduc aceste sume în căile de atac.

În vederea argumentării și detalierii celor expuse mai sus prezentăm următoarea situație sintetică:

Tabelul nr. 34 [din teză] - Intervalul de variație a daunei medii în caz de deces la nivel de instanțe rezultate din prelucrarea datelor structurii tabelare nr. 21 aferent perioadei de analiză 2012-2019.

(lei)

Beneficiar	Intervalul de daună medie în perioada 2012-2019 la nivel de instanță			
	Judecătorie	Tribunal	Curtea de Apel	Înalta Curte de Casație și Justiție
Soț/ soție/ partener	79.190-369.048 (4,66 ori)	125.000-731.314 (5,85 ori)	75.753-225.065 (2,97 ori)	55.500- 625.500 (11,27 ori)
Copil major	53.007-252.013 (4,75 ori)	60.000-227.561 (3,79 ori)	52.508-206.585 (3,93 ori)	8.500-112.908 (13,28 ori)
Copil minor	102.600-562.300 (5,48 ori)	96.500-682.733 (6,51 ori)	116.667-321.083 (2,75 ori)	110.250-405.000 (3,67 ori)
Părinte	78.733-502.375 (6,38 ori)	42.500- 742.422 (17,46 ori)	86.580- 435.000 (5,02 ori)	63.050-460.000 (7,29 ori)
Frate/soră	19.540-300.200 (15,36 ori)	32.500-611.194 (18,80 ori)	21.928-141.471 (6,45 ori)	20.700-180.000 (8,69 ori)
Alte persoane (bunici, nepoți)	18.040-354.400 (19,64 ori)	5.000-89.400 (17,88 ori)	21.375-68.220 (3,19 ori)	2.000-24.475 (12,23 ori)

Sursa: prelucrările autorului

Se poate constata că **intervalul de variație** cel mai restrâns pentru dauna medie în caz de deces indiferent de beneficiari este cel al Curții de Apel, iar cel mai larg este particular Judecătorei pentru „Alte persoane”, Tribunalului pentru „Frate/soră” și Înaltei Curți de Casație și Justiție pentru „Copilul major”. **Cea mai ridicată sumă (daună morală) de acoperit** de către asigurător s-a ridicat la valoarea de 742.422 lei, beneficiar fiind părintele, Tribunalul fiind instanța care a dispus plata acestor daune morale, în timp ce Curtea de Apel acordă daune morale pentru părinte în cuantumul cel mai ridicat de 435.000 lei. Înalta Curte de Casație și Justiție a acordat daune morale pentru soț/partener, ca beneficiar al celei mai mari sume în cuantum de 625.500 lei.

În schimb, așa cum rezultă și din tabelul de mai jos, se poate constata că, în hotărârile privind dauna medie în caz de vătămări corporale pronunțate de Curtea de Apel și de Înalta Curte de Casație și Justiție, valoarea este peste nivelul daunei medii în caz de deces cu 9%, respectiv cu 18%, acordate de aceleași instanțe.

Tabelul nr. 35 [din teză] - Dauna medie în caz de vătămări corporale la nivel de instanțe rezultate din prelucrarea datelor structurii tabelare nr. 24 aferente perioadei de analiză 2012-2019.

(lei)

Dauna medie în caz de vătămare per hotărâre la nivel de Judecătorie 1	Dauna medie în caz de vătămare per hotărâre la nivel de Tribunal 2	Dauna medie în caz de vătămare per hotărâre la nivel de Curte de Apel 3	Dauna medie în caz de vătămare per hotărâre la nivelul Înaltei Curți de Casație și Justiție 4
202.155	446.460	261.079	331.876

Sursa: prelucrările autorului.

După cum se poate observa din tabelul de mai jos, dată fiind complexitatea și multitudinea cazurilor, sumele în caz de vătămări corporale variază mult mai mult decât în caz de deces, la toate instanțele de judecată.

Tabelul nr. 36 [din teză] - Intervalul de variație a daunei medii în caz de vătămări corporale la nivel de instanțe rezultate din prelucrarea datelor structurii tabelare nr. 24 aferent perioadei de analiză 2012-2019.

Dauna medie în caz de vătămare per hotărâre - interval de variație (lei)	Judecătoria	Tribunal	Curtea de Apel	Înalta Curte de Justiție și Casație
	22.400-437.800 (19,54 ori)	27.922-326.400 (11,69 ori)	19.378-184.113 (9,50 ori)	4.550-265.850 (58,42 ori)

Sursa: prelucrările autorului.

În general, sumele acordate de instanțe sunt mari raportat la veniturile medii ale populației. Cu titlu exemplificativ, din hotărârile procesate rezultă că în perioada 2012-2019 Înalta Curte de Casație și Justiție a acordat o daună medie per hotărâre de 280.367 de lei (aprox. 58.000 euro) în caz de deces și 331.876 de lei (aprox. 68.500 euro) în caz de vătămări.

De asemenea, trebuie ținut cont că din datele furnizate de ASF rezultă că în ultimii 10 ani a avut loc o creștere constantă a sumelor plătite de asigurători cu titlu de daune morale (fapt ce rezultă indirect din creșterea sumelor plătite de asigurători ca daune corporale, categorie care include și daunele morale). Aceasta a pus presiune asupra asigurătorilor RCA și, în general, asupra pieței de asigurări.

În contextul în care mașini sunt tot mai multe, iar infrastructura, deja insuficientă, nu face față ritmului creșterii parcului auto, nu sunt premise pentru scăderea numărului accidentelor de circulație. În plus, reamintim că România ocupă primul loc în ceea ce privește rata deceselor în accidente de circulație la nivelul Uniunii Europene.

Se ridică întrebarea care este impactul acestor hotărâri judecătorești asupra asigurătorilor?

Vom pleca de la datele noastre, prezentate și analizate deja. Astfel, potrivit datelor furnizate de către ASF, în anul 2019 au fost înregistrate **11.948 dosare** pentru cazuri de decese și vătămări corporale, despăgubirea medie acordată fiind de **50.256 lei/dosar**. Potrivit analizei realizate de către A. Zimolo Armando și M.Körner (a se vedea Figura nr. 3 din teză) în România, ajung în instanțele de judecată **9,20%** din cazurile asigurate. Considerând că daunele medii pronunțate la nivel de instanță - Curte de Apel, sunt de 239.354 lei în caz de deces și respectiv 261.079 lei în caz de vătămări corporale, iar din totalul cazurile înregistrate, **6,26%** se soldează cu decese, impactul asupra societăților de asigurare ar fi după cum urmează:

Ipoteza 1. Numărul cazurile asigurate care ajung în instanță se dublează, iar ponderea trece de la 9,2% la 18,4%, desigur menținând datele menționate mai sus și presupunând că evenimentele rutiere soldate cu decese au și vătămări corporale, despăgubirile vor crește cu **29,25%**, aproape **30%**, iar ca urmare **și primele de asigurare RCA se vor majora cu 30%** .

Ipoteza 2. Numărul cazurile asigurate care ajung în instanță se triplează, iar ponderea trece de la 9,2% la 27,6%, desigur menținând datele menționate mai sus și presupunând că evenimentele rutiere soldate cu decese au și vătămări corporale, iar sumele pronunțate de către instanță rămân la cuantumul precizate deja, despăgubirile vor crește cu **58,50%**, aproape **60%**, iar ca urmare **și primele de asigurare RCA se vor majora cu 60%.**

Ipoteza 3. Numărul cazurile asigurate care ajung în instanță rămân la 9,2%, iar despăgubirile pronunțate de către instanță se majorează cu 50%, primele de asigurare se vor majora cu 17,88%, aproape 18%.

Ipoteza 4. Numărul cazurile asigurate care ajung în instanță rămân la 9,2%, iar despăgubirile pronunțate de către instanță se dublează, primele de asigurare se vor majora cu 35,76%, aproape 36%.

Ipoteza 5. Numărul cazurile asigurate care ajung în instanță se dublează, iar ponderea trece de la 9,2% la 18,4%, iar despăgubirile pronunțate de către instanță se majorează cu 50%, primele de asigurare se vor majora cu 65%.

Ipoteza 6. Numărul cazurile asigurate care ajung în instanță se dublează, iar ponderea trece de la 9,2% la 18,4%, iar despăgubirile pronunțate de către instanță se majorează cu 100%, primele de asigurare se vor majora cu 100,75%, practic se vor dubla.

Ipoteza 7. Numărul cazurile asigurate care ajung în instanță se triplează, iar ponderea trece de la 9,2% la 27,6%, iar despăgubirile pronunțate de către instanță se majorează cu 50%, primele de asigurare se vor majora cu 112,12%.

Ipoteza 8. Numărul cazurile asigurate care ajung în instanță se triplează, iar ponderea trece de la 9,2% la 27,6%, iar despăgubirile pronunțate de către instanță se majorează cu 100%, primele de asigurare se vor majora cu 165,76%.

Totuși, în viitorul apropiat sau mediu, ar putea să apară evoluții pozitive în ceea ce privește predictibilitatea daunelor morale în măsura în care vor deveni aplicabile regulile din Legea 132/2017 referitoare la evaluarea durerii fizice pe bază de puncte traumatice. Însă când se va întâmpla aceasta, depinde de agenda legiuitorului. Până atunci pot fi așteptate eventuale inițiative din interiorul pieței sau de la nivelul instanțelor care să aducă schimbări în avantajul tuturor celor implicați.

BIBLIOGRAFIE

I. Cărți, tratate, cursuri, monografii

1. Albu Ioan, Ursa Victor, *Răspunderea civilă pentru daunele morale*, Ed. Dacia, Cluj-Napoca, 1979;
2. Albu Iulia, *Repararea prejudiciului cauzat prin vătămări corporale*, Ed. Lumina Lex, București, 1997;
3. Corhan Adriana, *Repararea prejudiciului prin echivalent bănesc*, Ed. Lumina Lex, București, 1999;
4. Gyula Fabian, *Dreptul instituțional al Uniunii Europene*, Ed. Hamangiu, București, 2012;
5. Greceanu Sorin, Necrelescu Mihai, *Ghidul pentru soluționarea daunelor morale: studiu privind practica națională și europeană în materie, sinteză și recomandări pentru soluționarea daunelor morale suferite ca urmare a vătămării sănătății și a integrității corporale ori a decesului persoanelor produse prin accidente de vehicule*, Ed. Unsicar, București, 2012;
6. Ioanid Mureșanu Viorica, *Accidentele de automobil. Studiu medico-legal și social - teză pentru doctorat în medicină și chirurgie*, Universitatea din București, Facultatea de Medicină, Tipografia-Legătoria „Furnica”, București, 1940;
7. Judicial College, *Guidelines for the Assessment of General Damages in Personal Injury Cases*, ediția a 15-a, Oxford University Press, Oxford, 2019;
8. Judicial College, *Guidelines for the Assessment of General Damages in Personal Injury Cases*, ediția a 14-a, Oxford University Press, Oxford, 2017;
9. Jugastru Călina, *Prejudiciul – repere românești în context european -*, Ed. Hamangiu, București, 2013;
10. Lambert-Faivre Yvonne, Leveneur Laurent, *Droit des assurances*, Dalloz, Paris, 2011;
11. Neagu Ion, *Drept procesual penal. Partea generală*, Editura Global Lex, București, 2006;
12. Pop Liviu, *Teoria generală a obligațiilor*, Ed. Lumina Lex, București, 2000;
13. Popescu Constantin F., *Determinarea și evaluarea prejudiciilor corporale. Studiu teoretic și de practică judiciară*, Ed. Dalami, Caransebeș, 2005;
14. Popescu Corina-Ruxandra, *Repararea prejudiciului în contenciosul european al drepturilor omului*, Ed. Hamangiu, București, 2013;
15. Pricope Paul, *Răspunderea civilă delictuală*, Ed. Hamangiu, București, 2013;
16. Scripcaru Călin, *Accidentele rutiere*, Ed. Sedcom Libris, Iași, 2004;
17. Stătescu Constantin, Bârsan Corneliu, *Drept civil. Teoria generală a obligațiilor*, Ed. Hamangiu, București, 2008;
18. Teodorescu Sandra, *Metode statistice pentru estimarea repartiției daunelor din asigurări*, Ed. Universității, București, 2009;
19. Urs Ilie, *Repararea daunelor morale*, Ed. Lumina Lex, București, 2001;
20. Vintilă Gheorghe, *Daunele morale. Studiu de doctrină și juridprudență*, Ed. Hamangiu, București, 2006;
21. Zimolo Armando, Körner Melania, *RCA în lume: XIII Congres Mondial Paris, 17-20 mai 2010, grupul de lucru Asigurări auto*, Ed. Unsicar, București, 2011.

II. Studii, articole și alte materiale (inclusiv surse disponibile pe internet)

1. Association pour la Gestion des Informations sur le Risque en Assurance – AGIRA, *Fichier des Victimes Indemnisées*, disponibil la adresa: <http://www.victimesindemniees-fvi.fr>;
2. Association pour la Gestion des Informations sur le Risque en Assurance - AGIRA, *Fichier des indemnités allouées aux victimes d'accidents de la circulation. Dossiers réglés en 2017*, aprilie 2019, disponibil la adresa: <http://www.victimesindemniees-fvi.fr/images/stories/DonneesStatistiques/rapportannuel2017.pdf>;
3. Alberto Perez Cedillo Spanish Lawyers & Solicitors Limited, *Quantification of loss. General principles of Spanish law and the new Baremo*, material publicat la data de 02.03.2017, disponibil la adresa: http://www.apcedillo.com/fileadmin/user_upload/Newsletters/QUANTIFICATI ON_OF_LOSS_GENERAL_PRINCIPLES_OF_SPANISH_LAW__THE_NEW_BAREM O.pdf;
4. Association pour l'étude de la Réparation du Dommage Corporel - AREDOC, *Vade-mecum sur les postes de préjudice de la Nomenclature Dintilhac*, septembrie 2018, disponibil la adresa: <https://www.aredoc.com/wp-content/uploads/2018/10/VADE-MECUM-2018.pdf>;
5. Autoritatea de Supraveghere Financiară, Comunicatul de presă din data de 14.08.2014, disponibil la adresa: <http://asfromania.ro/informatii-publice/media/arhiva/2204-consultari-asf-unsar-in-privinta-exercitiului-de-evaluare-aqr>;
6. Autoritatea de Supraveghere Financiară, *Evoluția pieței asigurărilor din România – anul 2019*, disponibil la adresa: https://asfromania.ro/files/analize/Evolutia%20pietel%20asigurarilor%20in%202019_repost%20_08042020.pdf;
7. Autoritatea de Supraveghere Financiară, *Evoluția piețelor financiare nebancale în anul 2015*, disponibil la adresa: <http://asfromania.ro/publicatii/rapoarte-de-piata>;
8. Autoritatea de Supraveghere Financiară, *Proiect Lege privind asigurarea obligatorie de răspundere civilă pentru prejudicii produse terților prin accidente de vehicule*, disponibil la adresa: <http://asfromania.ro/informatii-publice/informatii-publice-2/5118-proiect-lege-rca> (data ultimei accesări: 29.05.2020);
9. Autoritatea de Supraveghere Financiară, *Rapoartele anuale ale Comisiei de Supraveghere a Asigurărilor pe anii 2001-2012*, material disponibil la adresa: <http://asfromania.ro/publicatii/rapoarte-anuale/rapoarte-anuale>;
10. Autoritatea de Supraveghere Financiară, *Raportul Anual 2014*, disponibil la adresa: <https://asfromania.ro/files/Rapoarte/Raportul%20ASF%202014-total-final.pdf>;
11. Autoritatea de Supraveghere Financiară, *Raportul Anual 2013*, disponibil la adresa: https://asfromania.ro/files/Raport%20anual%20ASF%202013_.pdf;
12. Asociația Constructorilor de Automobile din Europa, *Report: Vehicles in use*, ediția 2019, material publicat la data de 1.12.2019, disponibil la adresa: <https://www.acea.be/statistics/article/Report-Vehicles-in-use>;
13. Bona Marco, *Towards the «europenisation» of personal injury compensation? Contexts, tools, projects, materials and cases on personal injury approximation in Europe*, material publicat în *Personal Injury Compensation in Europe*, Deventer, Ed. Kluwer, 2003, disponibil la adresa: <https://m.mep.fr/content/download/909/5741/version/1/file/Guide%20M%C3%A9dical%20du%20Bar%C3%A8me%20Europ%C3%A9en.pdf>;

14. Celler Schmerzensgeldsammlung (Curtea de Apel Cells, landul Saxonia inferioară, Germania), *Schmerzensgeld-Tabelle*, disponibil la adresa [http://app.olg-
ce.niedersachsen.de/cms/page/schmerzensgeld.php?sort=betrag](http://app.olg-
ce.niedersachsen.de/cms/page/schmerzensgeld.php?sort=betrag);
15. Chalus-Pénochet Olivia, *La réparation du dommage corporel en droit européen comparé*, Faculté de Médecine Aix Marseille Université, iunie 2015, disponibilă la adresa: https://www.lagbd.org/images/9/9e/LA_REPARATION_DU_DOMMAGE_CORPOREL_EN_DROIT_EUROPEEN_COMPARE.pdf;
16. Claims Portal (Portalul electronic al Pretențiilor din Marea Britanie), disponibil la adresa: <https://www.claimsportal.org.uk/>;
17. Comisia Europeană, *Annual Accident Report 2018*, disponibil la adresa: https://ec.europa.eu/transport/road_safety/sites/roadsafety/files/pdf/statistics/dacota/asr2018.pdf;
18. Comisia europeană, comisarul european de transport Burc Violeta, *Road safety in the European Union. Trend, statistics and main challenges*, 2015, disponibil la adresa: http://ec.europa.eu/transport/road_safety/pdf/vademecum_2015.pdf;
19. Comisia Europeană, Comunicatul de presă referitor la siguranța rutieră din data de 04.04.2019, disponibil la adresa: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/MEMO_19_1990;
20. Comisia Europeană, Comunicatul de presă referitor la siguranța rutieră din data de 10.04.2018, disponibil la adresa: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/IP_18_2761;
21. Comisia Europeană, Comunicatul de presă referitor la siguranța rutieră din data de 31.03.2016, disponibil la adresa: http://europa.eu/rapid/press-release_IP-16-863_ro.htm;
22. Comisia Europeană, Directoratul General pentru Mobilitate și Transport, *Road safety evolution in EU*, 2018, disponibil la adresa: https://ec.europa.eu/transport/road_safety/sites/roadsafety/files/pdf/road_safety_citizen/road_safety_citizen_100924_ro.pdf;
23. Comisia Europeană, *European Neighbourhood Policy and Enlargement Negotiations*, disponibil la adresa: https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/countries/detailed-country-information_en;
24. Comisia Europeană, *Pentru un spațiu european de siguranță rutieră: orientări pentru politica de siguranță rutieră 2011-2020*, Comunicarea din data de 20.07.2010, disponibilă la adresa: https://ec.europa.eu/transport/road_safety/sites/roadsafety/files/pdf/statistics/historical_evol.pdf;
25. Committee under the Chairmanship of The Right Honourable Lord Justice Stephens, *Guidelines for the Assessment of General Damages in Personal Injury Cases in Northern Ireland*, ediția a 5-a, 2019, disponibil la adresa: <https://judiciaryni.uk/sites/judiciary/files/media-files/Green%20Book%202019%20Fifth%20Edition%2025.02.19%20PDF.pdf>;
26. Compania Națională de Administrare a Infrastructurii Rutiere, *Rețea Administrată*, disponibil la adresa: <http://www.cnadnr.ro/ro/proiecte/retea-administrata>;
27. Confédération Européenne d'Experts en Evaluation et en Réparation du Dommage Corporel, pagina de internet a instituției disponibilă la adresa: <https://www.ceredoc.eu/?page=home>;
28. Direcția Regim Permise de Conducere și Înmatriculare a Vehiculelor, *Parc auto la 31.12.2019*, disponibil la adresa: <https://www.drpciv.ro/news-details/statistica/5e34226f925d46044f8ea8e6>;

29. European Transport Safety Council, *Ranking EU Progress on road safety. 13th Road safety performance index report, 2019*, disponibil la adresa: https://etsc.eu/wp-content/uploads/AR_2019-Final.pdf;
30. EUROSTAT, *Total length of motorways*, material publicat la data de 17.08.2018, disponibil la adresa: <http://ec.europa.eu/eurostat/tgm/table.do?tab=table&plugin=1&language=en&pcode=ttr00002>;
31. Firma internațională de avocatură DAC Beachcroft, *Changes to Bereavement Damages Awards from 1 May*, disponibil la adresa: <https://www.dacbeachcroft.com/en/gb/articles/2020/march/changes-to-bereavement-damages-awards-from-1-may-2020/>;
32. Firma italiană de avocatură Andreani, *Calcolo Danno Biologico*, articol disponibil la adresa: https://www.avvocatoandreani.it/servizi/calcolo_danno_biologico.php;
33. Firma italiană de avocatură Andreani, *Tabelle Danno Biologico*, disponibil la adresa: https://www.avvocatoandreani.it/servizi/tab_danno_biologico_lieve_entita.php#Art.139;
34. Forumul Economic Mondial, *Raportul global al competitivității (2011-2012)*, disponibil la adresa: http://www3.weforum.org/docs/WEF_TheGlobalCompetitivenessReport2019.pdf;
35. Frese Wolfgang, *Compensation for Personal Injuries in Road Accident Cases – National Report Germany -*, 2009, disponibil pe site-ul Camerei Deputaților din Spania la adresa: http://www.congreso.es/docu/docum/ddocum/dosieres/sleg/legislatura_10/sp_l_90/pdfs/11.pdf;
36. Groupe de travail dirigé par Jean-Pierre Dintilhac, *Rapport du groupe de travail chargé d'élaborer une nomenclature des préjudices corporels*, iulie 2015, disponibil la adresa: https://solidarites-sante.gouv.fr/IMG/pdf/Rapport_groupe_de_travail_nomenclature_des_prejudices_corporels_de_Jean-Pierre_Dintilhac.pdf;
37. Inspectoratul General al Poliției Române – Institutul de Cercetare și Prevenire a Criminalității, Cult Market Research, *Atitudini sociale privind riscul în trafic. Analiză comparativă 2018, 2014, 2010, 2008*, disponibil la adresa: https://www.politiaromana.ro/files/pages_files/Analiza_comparativa_Atitudini_sociale_privind_riscul_in_trafic_2018.pdf;
38. Institutul de Medicină Legală, *Baremele traumatologice*, 2016, disponibil la adresa: <http://www.1asig.ro/Baremele-traumatologice-posibila-solutie-pentru-stabilirea-prejudiciilor-morale-articol-3,100-51294.htm>;
39. Institutul Național de Statistică, *Câștiguri salariale – din 1991, serie lunară*, disponibil la adresa: <https://insse.ro/cms/ro/content/c%C3%A2%C8%99tiguri-salariale-din-1991-serie-lunar%C4%83>;
40. Institutul Național de Statistică, *Lungimea căilor de transport în 2018*, Comunicatul de presă nr. 99 din data de 25.04.2019, disponibil la adresa: https://insse.ro/cms/sites/default/files/com_presa/com_pdf/lung_cailor_transp18r.pdf;
41. Institutul Național de Statistică, *Populația rezidentă la 1 ianuarie 2019 în scădere cu 125,5 mii persoane*, Comunicatul de presă nr. 212 din data de 29.08.2019, disponibil la adresa: https://insse.ro/cms/sites/default/files/com_presa/com_pdf/poprez_ian2019r.pdf;

42. Interantional Monetary Fund, *ITALY – TECHNICAL NOTE ON INSURANCE SECTOR*, 2013, Washington, D.C., disponibil la adresa: <https://www.imf.org/external/pubs/ft/scr/2013/cr13346.pdf>;
43. Le Bureau Central Français [et al.], *Le droit français en matière d'indemnisation des accidents de circulation*, octombrie 2008, disponibil la adresa: <http://www.victimesindeemniees-fvi.fr/images/stories/Indemnisation/guidedroitfrancaisoctobre2008.pdf>;
44. Ministerul Afacerilor Interne, Inspectoratului General al Poliției Române - Direcția Rutieră și Institutul de Cercetare și Prevenire a Criminalității, *Buletinul siguranței rutiere – raport anual 2018*, București, 2019, disponibil la adresa https://www.politiaromana.ro/files/pages_files/RAPORT_2020_COMPLET_LOW.pdf;
45. Ministerul Afacerilor Interne, Inspectoratului General al Poliției Române - Direcția Rutieră și Institutul de Cercetare și Prevenire a Criminalității, *Buletinul siguranței rutiere – raport anual 2017*, București, 2018, disponibil la adresa https://www.politiaromana.ro/files/userfiles/Buletinul_sigurantei_rutiere_-_Raport_anul_2017_-_Partea1.pdf;
46. Ministerul Transporturilor, *Variantă finală revizuită a Raportului privind Master Planul pe termen scurt, mediu și lung*, consultat la adresa <http://mt.gov.ro/web14/strategia-in-transporturi/master-plan-general-transport/documente-master-plan>;
47. Nicolae Marian, *Repararea prejudiciului moral în lumina legislației românești, actuală și viitoare, cu privire specială asupra daunelor morale cauzate în accidente de autovehicule. Aspecte de drept material și drept tranzitoriu*, material susținut la Conferința Națională a Asigurătorilor, București, 15 noiembrie 2010, disponibil la adresa http://www.xprimm.ro/download/cna2010_noi/Repararea_prejudiciul_moral_in_lumina_legislatiei_romanesti.pdf;
48. Personal Injuries Commission (Irlanda), *Second and Final Report of the Personal Injuries Commission*, 2018, disponibil la adresa: <https://dbe.gov.ie/en/Publications/Publication-files/Second-and-Final-Report-of-the-Personal-Injuries-Commission.pdf>;
49. Rosetti Marco, *L'indemnisation du prejudice corporel et l'équité: les «racines communes» des réglementations européennes*, articol din 2006, disponibil pe site-ul Curții de Casație din Franța la adresa: https://www.courdecassation.fr/IMG/File/pdf_2006/05-12-2006_assurance/05-12-06_marco_rossetti.pdf;
50. Site Digi 24, *Din 100 de decese rutiere în UE, 15 au loc în România sau Bulgaria. Cele două țări ocupă primul loc European*, material publicat la data de 31.03.2016, disponibil la adresa: <http://www.digi24.ro/Stiri/Digi24/Actualitate/Stiri/Din+100+de+decese+rutiere+in+UE+15+au+loc+in+Romania+sau+Bulgari>;
51. Site Economica, *Clasamentul european al autostrăzilor. Unde stă România, în toate comparațiile*, material publicat la data de 6.10.2014, disponibil la adresa: http://www.economica.net/clasamentul-european-al-autostrazilor-unde-sta-romania-in-toate-comparatiile_88954.html#n;
52. Site WALL-STREET, *Datele recensământului modifica statisticile auto. Cum arata cifrele*, disponibil la adresa: <http://www.wall-street.ro/articol/Auto/116070/numarul-de-masini-pe-cap-de-locuitor-a-crescut-la-4-4.html>;

53. Societatea Română de Medicină Legală, *Vătămări corporale produse în accidente rutiere, material susținut în cadrul conferinței "Soluții de echilibrare și consolidare a sistemului asigurărilor obligatorii RCA"*, București, 25 februarie 2016, disponibil la adresa: <http://unsar.ro/wp-content/uploads/2016/04/Vatamari-corporale-parlament-Adriana-Francisc-INML.pdf>;
54. Uniunea Națională a Societăților de Asigurare și Reasigurare din România, *Daunele morale ca urmare a vătămarilor corporale și/sau decesului în accidente auto*, disponibil la adresa: <http://unsar.ro/wp-content/uploads/2013/03/Infografic-daune-morale.pdf>;
55. Uniunea Națională a Societăților de Asigurare și Reasigurare din România, *Eu=RCA*, material susținut în cadrul Forumului Internațional Asigurări-Reasigurări 2015, Brașov, 2015;
56. Uniunea Națională a Societăților de Asigurare și Reasigurare din România, *Reglementarea despăgubirilor pentru daune morale și vătămări corporale - Principala soluție pentru sistemul de asigurări RCA din România*, material susținut în cadrul conferinței „Soluții de echilibrare și consolidare a sistemului asigurărilor obligatorii RCA”, București, 25 februarie 2016, disponibil online la adresa http://unsar.ro/wp-content/uploads/2016/04/23.02.2016-Prezentare-Daune-Morale_v3.pdf;
57. Vismara Lorenzo [et al.], *A Comparison of Compensation for Personal Injury Claims in Europe*, 2014, disponibil la adresa: <https://media.genre.com/documents/cfpc1401-en.pdf>;
58. Vismara Lorenzo, *The Court of Milan Tables – Bodily Injury Compensation in Italy*, 2018, disponibil la adresa <https://media.genre.com/documents/cfpc1807-en.pdf>;
59. World Health Organisation, *Global Status Report on Road Safety 2018*, disponibil la adresa <https://www.who.int/publications-detail/global-status-report-on-road-safety-2018>;

III. Jurisprudență (hotărâri judecătorești)

A. Hotărâri ale instanțelor din România

a) Hotărâri ale Înaltei Curți de Casație și Justiție

1. Decizia civilă nr. 1041/29.05.2019;
2. Decizia civilă nr. 538/07.03.2019;
3. Decizia civilă nr. 521/07.03.2019;
4. Decizia civilă nr. 465/27.02.2019;
5. Decizia civilă nr. 438/27.02.2019;
6. Decizia civilă nr. 378/21.02.2019;
7. Decizia civilă nr. 74/17.01.2019;
8. Decizia civilă nr. 48/17.01.2019;
9. Decizia civilă nr. 47/17.01.2019;
10. Decizia civilă nr. 4057/22.11.2018;
11. Decizia civilă nr. 4010/20.11.2018;
12. Decizia civilă nr. 3995/15.11.2018;
13. Decizia civilă nr. 3948/14.11.2018;
14. Decizia civilă nr. 2845/12.09.2018;
15. Decizia civilă nr. 252/05.09.2018;
16. Decizia civilă nr. 2174/30.05.2018;
17. Decizia civilă nr. 1978/23.05.2018;
18. Decizia civilă nr. 1633/04.05.2018;
19. Decizia civilă nr. 1632/04.05.2018;
20. Decizia civilă nr. 1593/03.05.2018;
21. Decizia civilă nr. 1153/29.03.2018;
22. Decizia civilă nr. 55/02.03.2018;
23. Decizia civilă nr. 450/21.02.2018;
24. Decizia civilă nr. 227/26.01.2018;
25. Decizia civilă nr. 105/23.01.2018;
26. Decizia civilă nr. 1798/15.11.2017;
27. Decizia civilă nr. 1686/15.11.2017;
28. Decizia civilă nr. 1672/14.11.2017;
29. Decizia civilă nr. 1758/09.11.2017;
30. Decizia civilă nr. 1736/08.11.2017;
31. Decizia penală nr. 388/08.11.2017;
32. Decizia civilă nr. 1588/18.10.2017;
33. Decizia civilă nr. 1529/10.10.2017;
34. Decizia civilă nr. 1518/06.10.2017;
35. Decizia civilă nr. 1365/27.09.2017;
36. Decizia civilă nr. 1223/19.09.2017;
37. Decizia civilă nr. 1046/08.06.2017;
38. Decizia civilă nr. 873/23.05.2017;
39. Decizia civilă nr. 159/04.05.2017;
40. Decizia civilă nr. 667/05.04.2017;
41. Decizia civilă nr. 461/15.03.2017;
42. Decizia civilă nr. 284/14.02.2017;
43. Decizia civilă nr. 36/12.01.2017;
44. Decizia civilă nr. 9/10.01.2017;
45. Decizia penală nr. 388/A/08.01.2017;
46. Decizia civilă nr. 3795/19.11.2016;

47. Decizia civilă nr. 1982/20.10.2016;
48. Decizia civilă nr. 1899/13.10.2016;
49. Decizia civilă nr. 1865/11.10.2016;
50. Decizia civilă nr. 1863/11.10.2016;
51. Decizia civilă nr. 1765/04.10.2016;
52. Decizia civilă nr. 1718/29.09.2016;
53. Decizia civilă nr. 1544/22.09.2016;
54. Decizia civilă nr. 1406/17.06.2016;
55. Decizia civilă nr. 1316/09.06.2016;
56. Decizia civilă nr. 1301/08.06.2016;
57. Decizia civilă nr. 12/16.05.2016 (hotărâre prealabilă);
58. Decizia civilă nr. 1008/11.05.2016;
59. Decizia civilă nr. 1199/17.04.2018;
60. Decizia civilă nr. 854/08.04.2016;
61. Deciziei civile nr. 657/22.03.2016;
62. Deciziei civile nr. 573/16.03.2016;
63. Deciziei civile nr. 528/10.03.2016;
64. Decizia civilă nr. 410/23.02.2016;
65. Decizia civilă nr. 221/03.02.2016;
66. Decizia civilă nr. 210/03.02.2016;
67. Decizia civilă nr. 202/03.02.2016;
68. Decizia civilă nr. 2780/08.12.2015;
69. Decizia civilă nr. 23/26.11.2015 (Recurs în interesul legii);
70. Decizia civilă nr. 2378/18.11.2015;
71. Decizia civilă nr. 2431/29.10.2015;
72. Decizia civilă nr. 1675/18.06.2015;
73. Decizia civilă nr. 1570/09.06.2015;
74. Decizia civilă nr. 1427/22.05.2015;
75. Decizia civilă nr. 1286/08.05.2015;
76. Decizia civilă nr. 1086/22.04.2015;
77. Decizia penală nr. 133/16.04.2015;
78. Decizia civilă nr. 997/31.03.2015;
79. Decizia civilă nr. 925/25.03.2015;
80. Decizia civilă nr. 863/18.03.2015;
81. Decizia civilă nr. 655/26.02.2015;
82. Decizia civilă nr. 527/17.02.2015;
83. Decizia civilă nr. 501/13.02.2015;
84. Decizia civilă nr. 465/12.02.2015;
85. Decizia civilă nr. 288/30.01.2015;
86. Decizia civilă nr. 257/29.01.2015;
87. Decizia civilă nr. 141/21.01.2015;
88. Decizia penală nr. 367/11.12.2014;
89. Decizia civilă nr. 3815/02.12.2014;
90. Decizia penală nr. 352/A/30.10.2014;
91. Decizia penală nr. 2912/29.10.2014;
92. Decizia penală nr. 3285/28.10.2014;
93. Decizia penală nr. 320/A/13.10.2014;
94. Decizia civilă nr. 2895/06.10.2014;
95. Decizia civilă nr. 2200/17.09.2014;
96. Decizia civilă nr. 2158/17.07.2014;
97. Decizia civilă nr. 2158/23.06.2014;
98. Decizia penală nr. 2116/23.06.2014;
99. Decizia civilă nr. 2230/13.06.2014;

100. Decizia civilă nr. 2118/10.06.2014;
101. Decizia civilă nr. 1774/05.06.2014;
102. Decizia penală nr. 150/03.06.2014;
103. Decizia civilă nr. 1937/29.05.2014;
104. Decizia civilă nr. 1617/28.05.2014;
105. Decizia civilă nr. 1390/08.04.2014;
106. Decizia civilă nr. 692/27.02.2014;
107. Decizia civilă nr. 510/13.02.2014;
108. Decizia civilă nr. 73/16.01.2014;
109. Decizia civilă nr. 4098/21.11.2013;
110. Decizia civilă nr. 4086/21.11.2013;
111. Decizia civilă nr. 3649/20.11.2013;
112. Decizia civilă nr. 4681/22.10.2013;
113. Decizia civilă nr. 3319/16.10.2013;
114. Decizia civilă nr. 2202/21.06.2013;
115. Decizia civilă nr. 2323/11.06.2013;
116. Decizia civilă nr. 2019/11.06.2013;
117. Decizia civilă nr. 2156/30.05.2013;
118. Decizia civilă nr. 1764/23.04.2013;
119. Decizia civilă nr. 1593/11.04.2013
120. Decizia civilă nr. 421/04.02.2013;
121. Decizia civilă nr. 290/30.01.2013;
122. Decizia penală nr. 3795/19.11.2012;
123. Decizia civilă nr. 3966/11.10.2012;
124. Decizia civilă nr. 2317/28.06.2012;
125. Decizia penală nr. 1519/10.05.2012;
126. Decizia civilă nr. 1125/01.03.2012;
127. Decizia civilă nr. 815/21.02.2012;
128. Decizia civilă nr. 4083/13.12.2012;
129. Decizia civilă nr. 1657/24.02.2011;
130. Decizia civilă nr. 1179/11.02.2011;
131. Decizia civilă nr. 1373/23.04.2010;
132. Decizia civilă nr. 4790/18.11.2003;
133. Decizia civilă nr. 89/09.06.2003.

b) Hotărâri ale Curților de Apel

1. Curtea de Apel București, Decizia civilă nr. 2126/17.12.2019;
2. Curtea de Apel București, Decizia civilă nr. 2125/17.12.2019;
3. Curtea de Apel București, Sentința civilă nr. 2146/03.07.2019;
4. Curtea de Apel Cluj, Decizia civilă nr. 150/26.06.2019;
5. Curtea de Apel București, Sentința civilă nr. 2014/14.06.2019;
6. Curtea de Apel Timișoara, Decizia penală nr. 603/04.06.2019;
7. Curtea de Apel Cluj, Decizia civilă nr. 242/16.05.2019;
8. Curtea de Apel Alba Iulia, Decizia civilă nr. 441/11.04.2019;
9. Curtea de Apel Brașov, Decizia civilă nr. 285/11.04.2019;
10. Curtea de Apel Cluj, Decizia civilă nr. 72/11.04.2019;
11. Curtea de Apel București, Decizia penală nr. 484/A/09.04.2019;
12. Curtea de Apel București, Decizia civilă nr. 413/A/29.03.2019;
13. Curtea de Apel Cluj, Decizia civilă nr. 47/14.03.2019;
14. Curtea de Apel Constanța, Decizia civilă nr. 113/07.03.2019;
15. Curtea de Apel București, Decizia penală nr. 264/22.02.2019;
16. Curtea de Apel Alba Iulia, Decizia civilă nr. 90/05.02.2019;

17. Curtea de Apel Suceava, Decizia civilă nr. 16/11.01.2019;
18. Curtea de Apel București, Sentința civilă nr. 4/07.01.2019;
19. Curtea de Apel București, Decizia penală nr. 1691/14.12.2018;
20. Curtea de Apel București, Decizia penală nr. 1565/A/04.12.2018;
21. Curtea de Apel București, Decizia penală nr. 1458/A/01.11.2018;
22. Curtea de Apel București, Decizia penală nr. 1.062/A/13.09.2018;
23. Curtea de Apel București, Decizia penală nr. 982/28.06.2018;
24. Curtea de Apel București, Decizia penală nr. 876/A/21.06.2018;
25. Curtea de Apel București, Decizia penală nr. 840/A/21.06.2018;
26. Curtea de Apel București, Decizia penală nr. 840/A/14.06.2018;
27. Curtea de Apel Bacău, Decizia penală nr. 587/26.04.2018;
28. Curtea de Apel București, Decizia penală nr. 411/A/27.03.2018;
29. Curtea de Apel București, Decizia civilă nr. 284/A/21.03.2018;
30. Curtea de Apel București, Decizia civilă nr. 374/A/21.03.2018;
31. Curtea de Apel București, Decizia civilă nr. 576 A/16.03.2018;
32. Curtea de Apel Timișoara, Decizia civilă nr. 151/12.03.2018;
33. Curtea de Apel București, Decizia penală nr. 326/A/09.03.2018;
34. Curtea de Apel București, Decizia penală nr. 356/07.03.2018;
35. Curtea de Apel București, Decizia civilă nr. 440/26.02.2018;
36. Curtea de Apel Cluj, Decizia penală nr. 297/26.02.2018;
37. Curtea de Apel București, Decizia penală nr. 274/A/21.02.2018;
38. Curtea de Apel Cluj, Decizia penală nr. 151/30.01.2018;
39. Curtea de Apel Bacău, Decizia penală nr. 83/30.01.2018;
40. Curtea de Apel Cluj, Decizia penală nr. 149/29.01.2018;
41. Curtea de Apel București, Decizia civilă nr. 783/03.10.2017;
42. Curtea de Apel Oradea, Decizia civilă nr. 205/23.06.2017;
43. Curtea de Apel București, Decizia civilă nr. 1014/07.06.2017;
44. Curtea de Apel București, Decizia civilă nr. 990/30.05.2017;
45. Curtea de Apel Iași, Decizia civilă nr. 159/04.05.2017;
46. Curtea de Apel București, Decizia civilă nr. 496/10.03.2017;
47. Curtea de Apel București, Decizia penală nr. 343/A/03.03.2017;
48. Curtea de Apel Oradea, Decizia civilă nr. 50/02.03.2017;
49. Curtea de Apel București, Decizia civilă nr. 440/26.02.2017;
50. Curtea de Apel Oradea, Decizia penală nr. 114/21.02.2017;
51. Curtea de Apel București, Decizia penală nr. 277/15.02.2017;
52. Curtea de Apel București, Decizia civilă nr. 288/14.02.2017;
53. Curtea de Apel Cluj, Decizia penală nr. 201/13.02.2017;
54. Curtea de Apel București, Decizia penală nr. 156/09.02.2017;
55. Curtea de Apel Cluj, Decizia civilă nr. 85/07.02.2017;
56. Curtea de Apel București, Decizia civilă nr. 271/02.02.2017;
57. Curtea de Apel Cluj, Decizia penală nr. 138/A/31.01.2017;
58. Curtea de Apel Bacău, Decizia penală nr. 84/31.01.2017;
59. Curtea de Apel Cluj, Decizia penală nr. 117/26.01.2017;
60. Curtea de Apel București, Decizia penală nr. 85/26.01.2017;
61. Curtea de Apel București, Decizia civilă nr. 144/25.01.2017;
62. Curtea de Apel București, Decizia civilă nr. 97/19.01.2017;
63. Curtea de Apel București, Decizia penală nr. 56/A/19.01.2017;
64. Curtea de Apel Suceava, Decizia civilă nr. 22/19.01.2017;
65. Curtea de Apel Suceava, Decizia penală nr. 17/11.01.2017;
66. Curtea de Apel București, Decizia civilă nr. 15/11.01.2017;
67. Curtea de Apel Oradea, Decizia penală nr. 1/05.01.2017;
68. Curtea de Apel Ploiești, Decizia penală nr. 1496/19.12.2016;
69. Curtea de Apel București, Decizia civilă nr. 1696/A/21.10.2016;

70. Curtea de Apel Ploiești, Decizia penală nr. 924/A/20.07.2016;
71. Curtea de Apel Timișoara, Decizia penală nr. 860/A/06.07.2016;
72. Curtea de Apel București, Decizia civilă nr. 1133/27.06.2016;
73. Curtea de Apel București, Decizia civilă nr. 1124/27.06.2016;
74. Curtea de Apel Constanța, Decizia civilă nr. 370/23.06.2016;
75. Curtea de Apel Oradea, Decizia civilă nr. 205/23.06.2016;
76. Curtea de Apel București, Decizia penală nr. 370/22.06.2016;
77. Curtea de Apel Cluj, Decizia civilă nr. 969/18.06.2016;
78. Curtea de Apel Suceava, Decizia civilă nr. 651/15.06.2016;
79. Curtea de Apel Suceava, Decizia civilă nr. 601/14.06.2016;
80. Curtea de Apel București, Decizia civilă nr. 413/08.06.2016;
81. Curtea de Apel Cluj, Decizia civilă nr. 583/07.06.2016;
82. Curtea de Apel București, Decizia civilă nr. 957/02.06.2016;
83. Curtea de Apel București, Decizia civilă nr. 951/02.06.2016;
84. Curtea de Apel Cluj, Decizia civilă nr. 560/31.05.2016;
85. Curtea de Apel Cluj, Decizia civilă nr. 551/26.05.2016;
86. Curtea de Apel Iași, Decizia civilă nr. 317/19.05.2016;
87. Curtea de Apel București, Decizia civilă nr. 791/12.05.2016;
88. Curtea de Apel Oradea, Decizia civilă nr. 146/12.05.2016;
89. Curtea de Apel Cluj, Decizia civilă nr. 479/10.05.2016;
90. Curtea de Apel Timișoara, Decizia civilă nr. 367/09.05.2016;
91. Curtea de Apel București, Decizia civilă nr. 772/06.05.2016;
92. Curtea de Apel București, Decizia civilă nr. 742/27.04.2016;
93. Curtea de Apel Constanța, Decizia penală nr. 468/20.04.2016;
94. Curtea de Apel Constanța, Decizia civilă nr. 216/18.04.2016;
95. Curtea de Apel București, Decizia civilă nr. 648/12.04.2016;
96. Curtea de Apel București, Decizia civilă nr. 632/11.04.2016;
97. Curtea de Apel Iași, Decizia civilă nr. 231/08.04.2016;
98. Curtea de Apel București, Decizia civilă nr. 586/05.04.2016;
99. Curtea de Apel București, Decizia civilă nr. 552/25.03.2016;
100. Curtea de Apel Cluj, Decizia civilă nr. 82/24.03.2016;
101. Curtea de Apel București, Decizia penală nr. 457/A/14.03.2016;
102. Curtea de Apel București, Decizia penală nr. 427/08.03.2016;
103. Curtea de Apel Craiova, Decizia penală nr. 367/07.03.2016;
104. Curtea de Apel București, Decizia civilă nr. 365/29.02.2016;
105. Curtea de Apel Iași, Decizia civilă nr. 134/29.02.2016;
106. Curtea de Apel Constanța, Decizia civilă nr. 103/25.02.2016;
107. Curtea de Apel Galați, Decizia civilă nr. 229/24.02.2016;
108. Curtea de Apel Cluj, Decizia civilă nr. 231/23.02.2016;
109. Curtea de Apel Brașov, Decizia penală nr. 231/19.02.2016;
110. Curtea de Apel Oradea, Decizia penală nr. 97/17.02.2016;
111. Curtea de Apel Brașov, Decizia civilă nr. 244 Ap/16.02.2016;
112. Curtea de Apel Ploiești, Decizia civilă nr. 153/08.02.2016;
113. Curtea de Apel Ploiești, Decizia civilă nr. 207/02.02.2016;
114. Curtea de Apel Suceava, Decizia civilă nr. 41/29.01.2016;
115. Curtea de Apel Cluj, Decizia civilă nr. 104/28.01.2016;
116. Curtea de Apel București, Decizia civilă nr. 122/25.01.2016;
117. Curtea de Apel București, Decizia penală nr. 90/A/22.01.2016;
118. Curtea de Apel Cluj, Decizia penală nr. 47/20.01.2016;
119. Curtea de Apel Iași, Decizia penală nr. 31/18.01.2016;
120. Curtea de Apel București, Decizia civilă nr. 22/12.01.2016;
121. Curtea de Apel Cluj, Decizia penală nr. 7/A/11.01.2016;
122. Curtea de Apel Cluj, Decizia penală nr. 2/11.01.2016;

123. Curtea de Apel Pitești, Decizia civilă nr. 2052/08.12.2015;
124. Curtea de Apel Timișoara, Decizia penală nr. 1246/03.12.2015;
125. Curtea de Apel Alba Iulia, Decizia civilă nr. 1250/26.11.2015;
126. Curtea de Apel Bacău, Decizia civilă nr. 1287/25.11.2015;
127. Curtea de Apel Alba Iulia, Decizia civilă nr. 1206/19.11.2015;
128. Curtea de Apel Alba Iulia, Decizia civilă nr. 1205/19.11.2015;
129. Curtea de Apel Timișoara, Decizia civilă nr. 1053/19.11.2015;
130. Curtea de Apel Craiova, Decizia penală nr. 1394/28.10.2015;
131. Curtea de Apel Ploiești, Decizia civilă nr. 704/28.10.2015;
132. Curtea de Apel Oradea, Decizia civilă nr. 258/14.10.2015;
133. Curtea de Apel Constanța, Decizia civilă nr. 531/12.10.2015;
134. Curtea de Apel Timișoara, Decizia civilă nr. 815/28.09.2015;
135. Curtea de Apel București, Decizia civilă nr. 1331/A/25.09.2015;
136. Curtea de Apel Timișoara, Decizia civilă nr. 654/07.09.2015;
137. Curtea de Apel Suceava, Decizia civilă nr. 588/15.07.2015;
138. Curtea de Apel Cluj, Decizia civilă nr. 1051/29.06.2015;
139. Curtea de Apel Timișoara, Decizia civilă nr. 592/18.06.2015;
140. Curtea de Apel Iași, Decizia penală nr. 521/18.06.2015;
141. Curtea de Apel Cluj, Decizia penală nr. 879/16.06.2015;
142. Curtea de Apel Alba Iulia, Decizia civilă nr. 279/10.06.2015;
143. Curtea de Apel Constanța, Decizia penală nr. 82/09.06.2015;
144. Curtea de Apel Constanța, Decizia penală nr. 514/03.06.2015;
145. Curtea de Apel Timișoara, Decizia civilă nr. 466/18.05.2015;
146. Curtea de Apel Alba Iulia, Decizia penală nr. 489/12.05.2015;
147. Curtea de Apel Pitești, Decizia civilă nr. 187/06.05.2015;
148. Curtea de Apel Timișoara, Decizia civilă nr. 383/A/23.04.2015;
149. Curtea de Apel Timișoara, Decizia penală nr. 422/16.04.2015;
150. Curtea de Apel Timișoara, Decizia civilă nr. 256/A/07.04.2015;
151. Curtea de Apel București, Decizia civilă nr. 193 A/07.04.2015;
152. Curtea de Apel Timișoara, Decizia civilă nr. 280/19.03.2015;
153. Curtea de Apel Oradea, Decizia penală nr. 208/17.03.2015;
154. Curtea de Apel Iași, Decizia civilă nr. 106/17.03.2015;
155. Curtea de Apel Craiova, Decizia penală nr. 353/16.03.2015;
156. Curtea de Apel Craiova, Decizia civilă nr. 175/10.03.2015;
157. Curtea de Apel Iași, Decizia penală nr. 175/04.03.2015;
158. Curtea de Apel Cluj, Decizia civilă nr. 244/03.03.2015;
159. Curtea de Apel Suceava, Decizia civilă nr. 107/27.02.2015;
160. Curtea de Apel București, Decizia penală nr. 304/24.02.2015;
161. Curtea de Apel Oradea, Decizia penală nr. 152/24.02.2015;
162. Curtea de Apel București, Decizia penală nr. 277/18.02.2015;
163. Curtea de Apel Cluj, Decizia penală nr. 254/18.02.2015;
164. Curtea de Apel Constanța, Decizia penală nr. 112/10.02.2015;
165. Curtea de Apel Brașov, Decizia civilă nr. 899/AP/09.12.2014;
166. Curtea de Apel București, Decizia penală nr. 195/09.02.2015;
167. Curtea de Apel București, Decizia penală nr. 1523/05.12.2014;
168. Curtea de Apel Timișoara, Decizia penală nr. 996/24.11.2014;
169. Curtea de Apel București, Decizia civilă nr. 1071/20.11.2014;
170. Curtea de Apel Ploiești, Decizia civilă nr. 397/03.11.2014;
171. Curtea de Apel București, Decizia civilă nr. 957/27.10.2014;
172. Curtea de Apel Timișoara, Decizia penală nr. 858/20.10.2014;
173. Curtea de Apel București, Decizia civilă nr. 857/14.10.2014;
174. Curtea de Apel Timișoara, Decizia civilă nr. 134/14.10.2014;
175. Curtea de Apel București, Decizia civilă nr. 666/24.09.2014;

176. Curtea de Apel București, Decizia civilă nr. 744/17.09.2014;
177. Curtea de Apel Brașov, Decizia civilă nr. 438/08.08.2014;
178. Curtea de Apel Brașov, Decizia civilă nr. 438/Ap/08.07.2014;
179. Curtea de Apel București, Decizia penală nr. 829/25.06.2014;
180. Curtea de Apel București, Decizia civilă nr. 338/15.05.2014;
181. Curtea de Apel Pitești, Decizia penală nr. 258/08.05.2014;
182. Curtea de Apel București, Decizia civilă nr. 331/30.04.2014;
183. Curtea de Apel București, Decizia penală nr. 533/25.04.2014;
184. Curtea de Apel Cluj, Decizia penală nr. 385/25.04.2014;
185. Curtea de Apel București, Decizia penală nr. 493/17.04.2014;
186. Curtea de Apel Cluj, Decizia penală nr. 317/10.04.2014;
187. Curtea de Apel Cluj, Decizia penală nr. 312/09.04.2014;
188. Curtea de Apel Timișoara, Decizia civilă nr. 214/13.03.2014;
189. Curtea de Apel București, Decizia civilă nr. 135/25.02.2014;
190. Curtea de Apel București, Decizia civilă nr. 62/A/20.02.2014;
191. Curtea de Apel București, Decizia civilă nr. 60/28.01.2014;
192. Curtea de Apel București, Decizia civilă nr. 20/13.01.2014;
193. Curtea de Apel Alba Iulia, Decizia penală nr. 1263/17.12.2013;
194. Curtea de Apel Alba Iulia, Decizia civilă nr. 127/06.12.2013;
195. Curtea de Apel București, Decizia civilă nr. 485/02.12.2013;
196. Curtea de Apel Cluj, Decizia penală nr. 1593/27.11.2013;
197. Curtea de Apel Constanța, Decizia penală nr. 1035/26.11.2013;
198. Curtea de Apel București, Decizia civilă nr. 334/A/25.11.2013;
199. Curtea de Apel Cluj, Decizia civilă nr. 184/20.11.2013;
200. Curtea de Apel Timișoara, Decizia penală nr. 1400/18.11.2013;
201. Curtea de Apel Constanța, Decizia penală nr. 983/13.11.2013;
202. Curtea de Apel Timișoara, Decizia civilă nr. 199/11.11.2013;
203. Curtea de Apel Oradea, Decizia civilă nr. 84/05.11.2013;
204. Curtea de Apel Pitești, Decizia penală nr. 705/31.10.2013;
205. Curtea de Apel Cluj, Decizia penală nr. 1403/28.10.2013;
206. Curtea de Apel București, Decizia civilă nr. 299A/23.10.2013;
207. Curtea de Apel Bacău, Decizia penală nr. 1066/17.10.2013;
208. Curtea de Apel Alba Iulia, Decizia civilă nr. 69/10.10.2013;
209. Curtea de Apel Galați, Decizia penală nr. 1246/02.10.2013;
210. Curtea de Apel Pitești, Decizia penală nr. 629/01.10.2013;
211. Curtea de Apel București, Decizia civilă nr. 276 A/27.09.2013;
212. Curtea de Apel Bacău, Decizia civilă nr. 84/26.09.2013;
213. Curtea de Apel București, Decizia civilă nr. 297/24.09.2013;
214. Curtea de Apel Timișoara, Decizia civilă nr. 1029/11.09.2013;
215. Curtea de Apel București, Decizia civilă nr. 253/10.09.2013;
216. Curtea de Apel Cluj, Decizia penală nr. 1087/05.09.2013;
217. Curtea de Apel București, Decizia penală nr. 1333R/18.07.2013;
218. Curtea de Apel Brașov, Decizia penală nr. 632/R/04.07.2013;
219. Curtea de Apel București, Decizia penală nr. 1217/R/26.06.2013;
220. Curtea de Apel Brașov, Decizia penală nr. 587/19.06.2013;
221. Curtea de Apel Galați, Sentința penală nr. 93/F/31.05.2013;
222. Curtea de Apel Timișoara, Decizia penală nr. 615/22.05.2013;
223. Curtea de Apel Craiova, Decizia penală nr. 1057/13.05.2013;
224. Curtea de Apel Bacău, Decizia penală nr. 53/09.05.2013;
225. Curtea de Apel București, Decizia penală nr. 831/26.04.2013;
226. Curtea de Apel Târgu-Mureș, Decizia penală nr. 285/R/24.04.2013;
227. Curtea de Apel Timișoara, Decizia civilă nr. 53/A/22.04.2013;
228. Curtea de Apel Craiova, Decizia penală nr. 905/19.04.2013;

229. Curtea de Apel Cluj, Decizia penală nr. 503/11.04.2013;
230. Curtea de Apel Oradea, Decizia penală nr. 268/09.04.2013;
231. Curtea de Apel Pitești, Decizia penală nr. 233/09.04.2013;
232. Curtea de Apel București, Decizia penală nr. 596/28.03.2013;
233. Curtea de Apel Timișoara, Decizia civilă nr. 24/25.02.2013;
234. Curtea de Apel Craiova, Decizia penală nr. 349/20.02.2013;
235. Curtea de Apel București, Decizia penală nr. 336/18.02.2013;
236. Curtea de Apel Oradea, Decizia penală nr. 112/08.02.2013;
237. Curtea de Apel București, Decizia civilă nr. 33/06.02.2013;
238. Curtea de Apel Brașov, Decizia civilă nr. 130/R/05.02.2013;
239. Curtea de Apel Timișoara, Decizia civilă nr. 2/14.01.2013;
240. Curtea de Apel Târgu-Mureș, Decizia penală nr. 799/20.12.2012;
241. Curtea de Apel București, Decizia penală nr. 2475/19.12.2012;
242. Curtea de Apel Iași, Decizia civilă nr. 231/17.12.2012;
243. Curtea de Apel Iași, Decizia penală nr. 1317/06.12.2012;
244. Curtea de Apel București, Decizia civilă nr. 406/15.11.2012;
245. Curtea de Apel Bacău, Decizia penală nr. 1137/08.11.2012;
246. Curtea de Apel Cluj, Decizia civilă nr. 137/24.10.2012;
247. Curtea de Apel Bacău, Decizia civilă nr. 78/23.10.2012;
248. Curtea de Apel Iași, Decizia penală nr. 1051/11.10.2012;
249. Curtea de Apel Constanța, Decizia penală nr. 946/11.10.2012;
250. Curtea de Apel Cluj, Decizia penală nr. 1330/02.10.2012;
251. Curtea de Apel Pitești, Decizia penală nr. 816/21.09.2012;
252. Curtea de Apel Iași, Decizia penală nr. 796/29.06.2012;
253. Curtea de Apel București, Decizia penală nr. 326/28.06.2012;
254. Curtea de Apel București, Decizia civilă nr. 302/19.06.2012;
255. Curtea de Apel Bacău, Decizia penală nr. 636/07.06.2012;
256. Curtea de Apel Mureș, Decizia penală nr. 460/06.06.2012;
257. Curtea de Apel București, Decizia penală nr. 1086/31.05.2012;
258. Curtea de Apel Suceava, Decizia penală nr. 542/31.05.2012;
259. Curtea de Apel Suceava, Decizia penală nr. 534/31.05.2012;
260. Curtea de Apel Ploiești, Decizia penală nr. 758/25.05.2012;
261. Curtea de Apel București, Decizia civilă nr. 247/25.05.2012;
262. Curtea de Apel Timișoara, Decizia civilă nr. 123/22.05.2012;
263. Curtea de Apel Craiova, Decizia penală nr. 1165/18.05.2012;
264. Curtea de Apel Bacău, Decizia penală nr. 759/17.05.2012;
265. Curtea de Apel Bacău, Decizia penală nr. 526/17.05.2012;
266. Curtea de Apel Mureș, Decizia penală nr. 392/09.05.2012;
267. Curtea de Apel București, Decizia penală nr. 884/07.05.2012;
268. Curtea de Apel Bacău, Decizia penală nr. 860/03.05.2012;
269. Curtea de Apel Timișoara, Decizia penală nr. 640/23.04.2012;
270. Curtea de Apel Iași, Decizia penală nr. 520/17.04.2012;
271. Curtea de Apel Cluj, Decizia penală nr. 588/12.04.2012;
272. Curtea de Apel Cluj, Decizia civilă nr. 49/16.03.2012;
273. Curtea de Apel Bacău, Decizia penală nr. 288/15.03.2012;
274. Curtea de Apel Ploiești, Decizia penală nr. 342/13.03.2012;
275. Curtea de Apel Craiova, Decizia penală nr. 471/29.02.2012;
276. Curtea de Apel Craiova, Decizia penală nr. 387/21.02.2012;
277. Curtea de Apel Mureș, Decizia civilă nr. 20/20.02.2012;
278. Curtea de Apel Timișoara, Decizia penală nr. 192/02.02.2012;
279. Curtea de Apel Cluj, Decizia penală nr. 78/18.01.2012.

c) Hotărâri ale Tribunalelor

1. Tribunalul București, Decizia civilă nr. 16/10.09.2019;
2. Tribunalul Covasna, Decizia civilă nr. 339/18.06.2019;
3. Tribunalul Caraș-Severin, Sentința civilă nr. 265/10.06.2019;
4. Tribunalul Alba, Sentința administrativă nr. 26/03.06.2019;
5. Tribunalul Ilfov, Sentința civilă nr. 1007/05.04.2019;
6. Tribunalul Neamț, Decizia civilă nr. 145/18.03.2019;
7. Tribunalul Constanța, Decizia civilă nr. 113/07.03.2019;
8. Tribunalul București, Sentința civilă nr. 174/15.02.2019;
9. Tribunalul București, Sentința civilă nr. 280/29.01.2019;
10. Tribunalul Botoșani, Decizia civilă nr. 88-A/22.01.2019;
11. Tribunalul Dolj, Sentința civilă nr. 46/21.01.2019;
12. Tribunalul Suceava, Sentința civilă nr. 16/10.01.2019;
13. Tribunalul Constanța, Sentința civilă nr. 767/15.05.2018;
14. Tribunalul Ilfov, Sentința nr. 767/12.10.2017;
15. Tribunalul Timiș, Sentința civilă nr. 390/21.02.2017;
16. Tribunalul Timiș, Decizia civilă nr. 373/17.02.2017;
17. Tribunalul Timiș, Decizia civilă nr. 126/06.02.2017;
18. Tribunalul Caraș-Severin, Sentința civilă nr. 927/26.09.2016;
19. Tribunalul București, Sentința civilă nr. 5058/23.09.2016;
20. Tribunalul București, Sentința civilă nr. 4028/29.06.2016;
21. Tribunalul Iași, Sentința civilă nr. 751/23.06.2016;
22. Tribunalul Galați, Decizia civilă nr. 287/23.06.2016;
23. Tribunalul București, Sentința civilă nr. 3822/22.06.2016;
24. Tribunalul București, Decizia civilă nr. 1148/06.06.2016;
25. Tribunalul Bihor, Decizia civilă nr. 874/06.06.2016;
26. Tribunalul Brașov, Decizia civilă nr. 1021/03.06.2016;
27. Tribunalul Iași, Sentința civilă nr. 651/02.06.2016;
28. Tribunalul Dâmbovița, Decizia civilă nr. 601/02.06.2016;
29. Tribunalul Dolj, Sentința civilă nr. 290/01.06.2016;
30. Tribunalul Bihor, Decizia civilă nr. 812/23.05.2016;
31. Tribunalul Dolj, Decizia civilă nr. 319/05.05.2016;
32. Tribunalul Timiș, Decizia civilă nr. 419/25.04.2016;
33. Tribunalul Gorj, Decizia civilă nr. 144/11.04.2016;
34. Tribunalul Specializat Cluj, Sentința civilă nr. 674/11.03.2016;
35. Tribunalul Arad, Sentința civilă nr. 193/03.03.2016;
36. Tribunalul Vaslui, Sentința civilă nr. 186/15.02.2016;
37. Tribunalul Constanța, Sentința civilă nr. 308/09.02.2016;
38. Tribunalul Sibiu, Sentința civilă nr. 80/04.02.2016;
39. Tribunalul Suceava, Sentința civilă nr. 35/28.01.2016;
40. Tribunalul Dolj, Decizia civilă nr. 902/07.12.2015;
41. Tribunalul Bistrița-Năsăud, Sentința civilă nr. 903/27.11.2015;
42. Tribunalul Brașov, Decizia civilă nr. 1610/26.11.2015;
43. Tribunalul Iași, Sentința civilă nr. 831/26.11.2015;
44. Tribunalul Sălaj, Sentința civilă nr. 2188/24.11.2015;
45. Tribunalul Iași, Decizia civilă nr. 1267/12.11.2015;
46. Tribunalul Timiș, Decizia civilă nr. 818/23.10.2015;
47. Tribunalul Arad, Decizia civilă nr. 259/21.10.2015;
48. Tribunalul București, Sentința civilă nr. 5506/12.10.2015;
49. Tribunalul Constanța, Sentința civilă nr. 2121/30.09.2015;
50. Tribunalul Specializat Cluj, Sentința civilă nr. 2409/22.09.2015;
51. Tribunalul București, Sentința civilă nr. 673/12.02.2015;

52. Tribunalul Hunedoara, Sentința civilă nr. 1369/2015;
53. Tribunalul Cluj, Sentința civilă nr. 3017/18.11.2014;
54. Tribunalul București, Sentința civilă nr. 4420/23.09.2014;
55. Tribunalul București, Sentința civilă nr. 518/28.04.2014;
56. Tribunalul București, Sentința civilă nr. 466/04.02.2014;
57. Tribunalul București, Sentința civilă nr. 6821/29.11.2013;
58. Tribunalul Brașov, Sentința civilă nr. 313/16.10.2013;
59. Tribunalul București, Sentința civilă nr. 5801/23.09.2013;
60. Tribunalul Timiș, Sentința civilă nr. 655/03.09.2013;
61. Tribunalul Sibiu, Sentința civilă nr. 677/06.06.2013;
62. Tribunalul Caraș-Severin, Sentința civilă nr. 1695/03.06.2013;
63. Tribunalul București, Sentința civilă nr. 4397/28.05.2013;
64. Tribunalul Specializat Cluj, Sentința civilă nr. 755/13.03.2013;
65. Tribunalul București, Sentința civilă nr. 1509/22.02.2013;
66. Tribunalul Specializat Cluj, Sentința civilă nr. 2509/02.10.2013;
67. Tribunalul Timiș, Sentința civilă nr. 1840/13.12.2012;
68. Tribunalul București, Sentința civilă nr. 5167/20.04.2012;
69. Tribunalul București, Sentința civilă nr. 180/27.01.2012;
70. Tribunalul București, Sentința civilă nr. 22567/25.11.2011;
71. Tribunalul Arad, Sentința civilă nr. 531/08.06.2011;
72. Tribunalul București, Sentința civilă nr. 1057/10.03.2011.

d) Hotărâri ale Judecătorilor

1. Judecătoria Galați, Sentința penală nr. 150/31.01.2020;
2. Judecătoria Turda, Sentința penală nr. 2341/29.07.2019;
3. Judecătoria Aiud, Sentința penală nr. 620/14.06.2019;
4. Judecătoria Aiud, Sentința penală nr. 619/14.06.2019;
5. Judecătoria Constanța, Sentința penală nr. 811/13.06.2019;
6. Judecătoria Pitești, Sentința civilă nr. 3374/23.05.2019;
7. Judecătoria Timișoara, Sentința civilă nr. 5540/19.04.2019;
8. Judecătoria Târgoviște, Sentința civilă nr. 1681/19.04.2019;
9. Judecătoria Sighișoara, Sentința penală nr. 117/15.04.2019;
10. Judecătoria Timișoara, Sentința civilă nr. 3614/15.03.2019;
11. Judecătoria Corabia, Sentința penală nr. 49/07.03.2019;
12. Judecătoria Timișoara, Sentința civilă nr. 2039/21.02.2019;
13. Judecătoria Tecuci, Sentința penală nr. 146/15.02.2019;
14. Judecătoria Constanța, Sentința civilă nr. 1210/07.02.2019;
15. Judecătoria Tulcea, Sentința penală nr. 236/06.02.2019;
16. Judecătoria Craiova, Sentința civilă nr. 552/21.01.2019;
17. Judecătoria Craiova, Sentința civilă nr. 225/14.01.2019;
18. Judecătoria Bolintin Vale, Sentința penală nr. 299/13.11.2018;
19. Judecătoria Giurgiu, Sentința penală nr. 2021/26.09.2018;
20. Judecătoria Videle, Sentința penală nr. 86/28.06.2018;
21. Judecătoria Piatra Neamț, Sentința civilă nr. 2621/25.05.2018;
22. Judecătoria Bacău, Sentința penală nr. 2174/21.12.2017;
23. Judecătoria București, Sentința penală nr. 876/15.12.2017;
24. Judecătoria Vișeu de Sus, Sentința penală nr. 1187/13.12.2017;
25. Judecătoria Giurgiu, Sentința penală nr. 2821/29.11.2016;
26. Judecătoria Oradea, Sentința penală nr. 656/01.07.2016;
27. Judecătoria București, Sentința penală nr. 123/13.01.2016;
28. Judecătoria Sânnicolau Mare, Sentința civilă nr. 361/04.03.2015;
29. Judecătoria Zalău, Sentința civilă nr. 2747/22.12.2014;

30. Judecătoria Târgu-Mureș, Sentința penală nr. 1338/19.12.2014;
31. Judecătoria Cluj-Napoca, Sentința civilă nr. 84/19.12.2014;
32. Judecătoria Turnu Măgurele, Sentința civilă nr. 786/27.11.2014;
33. Judecătoria Târgu-Jiu, Sentința civilă nr. 7094/19.11.2014;
34. Judecătoria Buftea, Sentința penală nr. 359/22.10.2014;
35. Judecătoria Vișeu de Sus, Sentința penală nr. 249/03.10.2014;
36. Judecătoria București, Sentința civilă nr. 11665/12.09.2014;
37. Judecătoria Târgu-Jiu, Sentința civilă nr. 5074/11.09.2014;
38. Judecătoria Cluj-Napoca, Sentința civilă nr. 7412/09.07.2014;
39. Judecătoria Petroșani, Sentința penală nr. 224/30.06.2014;
40. Judecătoria Panciu, Sentința penală nr. 190/19.06.2014;
41. Judecătoria Sibiu, Sentința civilă nr. 2992/22.05.2014;
42. Judecătoria Slatina, Sentința penală nr. 345/14.04.2014;
43. Judecătoria Pitești, Sentința penală nr. 462/03.02.2014;
44. Judecătoria București, Sentința penală nr. 135/24.01.2014;
45. Judecătoria București, Sentința penală nr. 3524/17.12.2013;
46. Judecătoria București, Sentința penală nr. 862/11.10.2013;
47. Judecătoria Horezu, Sentința penală nr. 157/27.06.2013;
48. Judecătoria Galați, Sentința penală nr. 303/22.02.2013;
49. Judecătoria Topoloveni, Sentința penală nr. 62/19.02.2013;
50. Judecătoria Odorheiu Secuiesc, Sentința penală nr. 28/14.02.2013;
51. Judecătoria Craiova, Sentința penală nr. 3811/06.12.2012;
52. Judecătoria Sinaia, Sentința penală nr. 168/07.10.2011.

B. Hotărâri ale Curții Europene a Drepturilor Omului

1. Hotărârea din 13.03.2012 în cauza *Șega c. România*;
2. Hotărârea din 03.02.2009 în cauza *Voiculescu c. România*;
3. Hotărârea din 29.03.2006 în cauza *Ernestina Zullo vs. Italia*;
4. Hotărârea din 27.06.2000 în cauza *Salman c. Turcia*;
5. Hotărârea din 13.07.1995 în cauza *Tolstoy Miloslavsky vs. Regatul Unit*.

C. Hotărâri ale Curții de Justiție a Uniunii Europene

1. Hotărârea din 23.01.2014 în cauza C-371/12;
2. Hotărârea din 23.10.2012 în cauza C-300/10 (*Marques Almeida*);
3. Hotărârea din 01.06.2012 în cauza C-277/12 (*Drozdovs*);
4. Hotărârea din 17.02.2012 în cauza C-22/12 (*Haasová*);
5. Hotărârea din 01.12.2011 în cauza C-442/10 (*Churchill Insurance Company Limited și Evans*);
6. Hotărârea din 09.06.2011 în cauza C-409/09 (*Ambrósio Lavrador și Olival Ferreira Bonifácio*);
7. Hotărârea din 17.03.2011 în cauza C-484/09 (*Carvalho Ferreira Santos*).